

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het
Hof van Beroep te Gent op zaterdag 13 november 1965

ALCOHOL EN VERKEER

Rede uitgesproken door Mr Frans TOP, advocaat bij het Hof van Beroep te Gent

1.— Een der hoofdbekommernissen van een moderne welvaartstaat is ongetwijfeld de verkeersveiligheid. Hoorden wij in eigen land de Minister van Volksgezondheid enkele tijd geleden niet verklaren dat de verkeersdoden in derde rang komen te staan op de lijst der doodsoorzaken, onmiddellijk na hartaanval en kanker? Benevens die verkeersdoden zijn er de ontelbare zwaargewonden, waarvan de meesten zich met een of ander blijvende invaliditeit door het leven moeten slaan. Voeg daarbij al het voorbijgaande fysieke en morele leed en de enorme schade aan materiële destructie, en U hebt een klein beeld voor ogen van wat tamelijk zakelijk genoemd wordt de tol die men aan het verkeer betaalt.

Iedereen is al lang overtuigd dat een moderne welvaartstaat tot taak heeft die verkeer tot een minimum te herleiden, minstens de uitbreiding ervan binnen zekere grenzen te houden. Men denkt hierbij op de eerste plaats aan de verbetering van het wegennet, aan de vereenvoudiging van het verkeersreglement, aan de technische controle op het steeds groeiend aantal voertuigen en aan de uitschakeling van de wegpiraten en van de onbekwamen tot sturen. Wat dit laatste betreft, mag zeker in eigen land de recente invoering van het rijbewijs toegejuicht worden, vooral daar die wetgeving mogelijk maakt dat de tijdelijk ontzetverklaarden uit het recht tot sturen, slechts tot het verkeer opnieuw worden toegelaten, mits zij met gunstig gevolg een theoretisch en praktisch, geneeskundig en psychotechnisch onderzoek hebben ondergaan (1).

2.— Tot al deze inspanningen hoort ongetwijfeld ook de strijd tegen de occasionele gevaren die de verkeersveiligheid meer en meer bedreigen: de oververmoeidheid, het gebruik van bedwelmende middelen (zowel genotsmiddelen als bepaalde geneesmiddelen kunnen gevaarlijk zijn) en vooral het alcoholgebruik. De verdiensten en de preventieve werking van goed geleide

educatieve campagnes — in ons land o.m. gevoerd door Via Secura en het Nationaal Comité tegen het Alcohollisme — zijn zeker niet te onderschatten. Het is echter noodzakelijk dat deze inspanningen hand in hand zouden gaan met een wetgeving en een overheidsbeleid, die op adequate wijze de gevreesde gevaren en hun oorzaken helpen bestrijden.

3.— Op het gebied van de beteugeling van het alcoholgevaar aan het stuur werd de strafwetgeving in menig land gedurende het laatste decennium op belangrijke punten aangepast. Zo zijn er aanpassingen gebeurd in 1952 in West-Duitsland en Oostenrijk, in 1954 in Frankrijk, in 1956 in Engeland, in 1957 in Zweden, in 1958 in België, Frankrijk, Italië en Polen, in 1960 in Oostenrijk en Tsjechoslovakië, in 1961 in Polen en in 1962 in Engeland en Zwitserland (2).

Deze wijzigingen houden meestal verband met de nieuwe inzichten betreffende de nadelige invloed van zelfs kleine hoeveelheden alcohol op de menselijke stuurvaardigheid en met de inmiddels opgedane ervaring op het gebied van de bloedproef. De resultaten van het wetenschappelijk onderzoek verkregen immers voldoende bekendheid, niet in het minst door de belangrijke internationale Congressen en bijeenkomsten die aan deze vraagstukken worden gewijd. Men denke o.m. aan de opeenvolgende Internationale Conferenties inzake Alcohol en Verkeer: Stockholm 1950, Toronto 1953 en Londen 1962 (3).

De weerslag van het wetenschappelijk onderzoek op de nieuwe beteugelingsvormen zijn vooral de volgende:

1) De bloedproef, die aanvankelijk in menig land slechts schoorvoetend in de beteugeling werd toegelaten, is heden ten dage een vrij algemeen gebruikt investigatiemiddel geworden, waaraan de verdachte zich in bepaalde landen zelfs niet straffeloos kan onttrekken.

2) Een bepaald alcoholgehalte in het bloed wordt meer en meer als voldoende bewijs van strafbare alcoholintoxicatie aanvaard.

In het eerste deel van onze uiteenzetting zouden wij in grote lijnen een schets willen geven van de evolutie en de verscheidenheid betreffende deze twee punten, die voor de huidige betugelingstechniek zeer belangrijk zijn geworden. In een tweede deel blijven we dan even stilstaan bij het principe, de techniek en de mogelijkheden van het zogenaamde promillemisdrijf.

I. Beschrijving van de toestand in enkele landen.

A. De Bloedproef.

4.— Niettegenstaande de doelmatigheid van de bloedproef en andere chemische testen tot opsporing van het drankgebruik reeds sedert lang van wetenschappelijke zijde werd aangetoond, werd het aanwenden van deze proeven niet steeds zonder juridische bezwaren toegelaten. Vooral de Angelsaksische juristen zijn voor deze bezwaren gevoelig gebleken, bezwaren die zoals men weet vooral verband houden met de onschendbaarheid van de persoonlijke fysieke integriteit en met het systeem van «selfincrimination» (4). Nochtans verdient het vermelding dat juist de Amerikaanse Supreme Court in 1957 deze bezwaren in een merkwaardig arrest van de hand wees. Dit gebeurde op een ogenblik dat reeds in 47 Staten chemische testen, met inbegrip van de bloedproef, in verkeerszaken werden toegepast (5).

In de meeste landen echter was een ingrijpen van de wetgever nodig om de verplichte bloedproef mogelijk te maken. Zo was in 1955 het Oostenrijkse Verfassungsgerichtshof van mening dat het in de toenmalige stand van de wetgeving niet behoorde dat een verdachte weggebruiker verplicht kon worden een geneeskundig onderzoek of een bloedafname te dulden met het oog op het bekomen van een bewijs tegen hem (6).

1) Geen bloedproef verplicht.

5.— Men mag aannemen dat heden te dage de bloedproef vrijwel algemeen als wettig onderzoeksmiddel in verkeerszaken is erkend. Nochtans is de verdachte niet overall verplicht zich aan die proef te onderwerpen. Er zijn inderdaad nog tal van landen waar de bloedproef slechts mits toestemming van de verdachte kan genomen worden. Soms werd die toestemming zelfs speciaal gewaarborgd. Zo was in Canada vroeger voorgescreven dat aan de verdachte voorafgaandelijk moest medegedeeld worden dat de uitslag van de proef ten processe zou gebruikt worden en dat hij het recht had het onderzoek te weigeren (7).

Zonder enige verplichting vanwege de verdachte is de bloedproef thans in gebruik o.m. in Denemarken, Engeland, Finland, Italië, Joegeslavië, Luxemburg en Nederland (8).

In Italië zag de wetgever nog grondwettelijke bezwaren tegen de invoering van de verplichte bloedproef bij de tot standkoming van de Nieuwe Verkeerswet van 1958. Doch men overweegt er langs een andere weg hetzelfde te bereiken, namelijk door de aflevering van het rijbewijs voortaan afhankelijk te stellen van een geschreven verklaring van de betrokkene, waarin hij zich verbindt alle gewenste onderzoeksmaatregelen te ondergaan in verkeerszaken zulks op straffe van intrekking van het rijbewijs (9).

Ook in Engeland heeft de wetgever in de Road Traffic Act van 1962 geen eigenlijke verplichting opge-

legd. Wel is bepaald dat «refusal to consent» (weigering van toestemming) nochtans tot steun zal kunnen dienen voor het bewijs van de intoxicatie, indien andere elementen reeds aanwijzingen hiervoor bevatten (10).

2) Bloedproef verplicht.

6.— In andere landen heeft men ingezien dat zonder bloedproef geen ernstige bewijslevering van de Alcoholbeneveling mogelijk is, zodat het niet aan de verdachte moet toegelaten worden zich zonder redenen tegen dit onderzoek te verzetten. De verplichting bestaat dan hierin dat de onwettige weigering op de ene of andere manier gesanctioneerd wordt ofwel dat de proef, ondanks de weigering, toch uitgevoerd wordt, desnoods onder dwang of met geweld. Dit laatste is echter eerder uitzonderlijk.

De verplichte bloedproef bestaat reeds geruime tijd in Zweden (1934), Noorwegen, IJsland, Zwitserland, West-Duitsland, terwijl de verplichting van meer recente datum is in sommige Staten van Amerika (New York 1952), België (1958), Frankrijk (1959), Polen (1959), Oostenrijk (1960) en Tsjechoslovakije (1961) (11).

Naar verluidt, kan de bloedproef onder dwang uitgevoerd worden in West-Duitsland, op grond van een meer algemene bepaling uit de strafprocedure (12). In bepaalde Zwitserse Kantons zou de politie of de gerechtelijke autoriteiten eveneens deze proef op een onwettige verdachte kunnen doen toepassen (13). In andere landen lijkt zulks in verkeerszaken uitgesloten. Wat echter wel wettig geacht wordt in ons land — deze zienswijze werd door het Hof van Cassatie bekrachtigd — is de bloedproef op een bewusteloze persoon, op voorwaarde echter dat de verdachte nadien niet bewijst dat hij een wettige reden tot weigeren had (14).

7.— Wat de sancties betreft voor de onwettige weigering, zijn deze in België, Frankrijk en Oostenrijk dezelfde als voor het misdrijf van intoxicatie zelf (15). In andere landen, zoals in sommige Staten van Amerika, is de intrekking van rijbewijs als sanctie voorzien. In de Staat New York bijvoorbeeld zou deze sanctie voor gevolg hebben dat slechts 20 % van alle verdachten de bloedproef weigeren (16).

In Oostenrijk wordt de weigering nochtans niet gestraft indien de intoxicatie op een andere wijze is gebleken en dit misdrijf dus kan gesanctioneerd worden (17). In ons land echter oordeelde het Hof van Cassatie dat het ene misdrijf (dronkenschap of intoxicatie aan het stuur) het andere misdrijf (weigering van bloedproef) niet uitsluit (18).

Soms wordt niet alleen de weigering strafbaar gesteld, maar ook het verhinderen of ondoelmatig maken van de bloedproef. Dit is o.m. het geval in Noorwegen en Zwitserland. Zoals men weet, kan het innemen van alcohol na de feiten en vooraleer de bloedproef genomen wordt, de analyseuitslag vervalsen en aan deze elke bewijswaarde ontnemen (19).

8.— De verplichting om een bloedstaal te geven bestaat in sommige landen alleen wanneer er zich een verkeersongeval heeft voorgedaan, aldus in België, Frankrijk en Oostenrijk. In andere landen daarentegen, zoals in Zweden, Zwitserland en Tsjechoslovakije, kan de bloedproef evengoed bevolen worden, op straffe van de voorziene sancties voor de weigeraar, naar aanleiding van een gewone baancontrole (20). Onze wetgeving kent nochtans deze bijzonderheid dat de politie

ook, buiten een verkeersongeval om, iemand kan verplichten gedurende twee uren niet meer te sturen of zich anders te onderwerpen aan de bloedproef (21).

Opdat de bloedproef niet willekeurig zou bevolen worden voorzien sommige wetgevingen nog andere omstandigheden als voorwaarde tot bloedproefbevel. In dit verband wordt soms bepaald dat de bloedproef slechts mag bevolen worden indien voldoende aanwijzingen voor overdreven drankgebruik reeds uit een vlugge en summiere ademtest zijn gebleken. Dit systeem vindt men o.m. in West-Duitsland en Oostenrijk (22).

Deze enkele vaststellingen geven ons reeds een idee van de wijze waarop de bloedproef in verkeerszaken heden ten dage in verscheidene landen is georganiseerd. Niet minder belangrijk is het onderzoek van een tweede vraag n.l. te weten welk belang aan de uitslag van een bloedproef wordt gehecht bij de beteugeling van het alcoholgevaar aan het stuur. Wat dit punt betreft stellen wij eveneens een grote verscheidenheid vast in de systemen die op dit ogenblik van kracht zijn.

B. Het bloedalcoholgehalte.

1) Landen die geen strafbaar bloedalcoholte kennen.

9.— Er zijn vooreerst landen waar het bloedalcoholgehalte van de verdachte slechts een gegeven is naast zoveel andere, waarop de rechter kan steunen om het misdrijf van het sturen onder alcoholinvloed bewezen te verklaren. In dit stelsel is er volkomen vrijheid van bewijslevering, vermits geen vaste alcoholgehalten als vermoeden van intoxicatie bij de wet zijn bepaald, noch door de rechtspraak zijn aanvaard. Dit is o.m. het geval in Denemarken, Engeland, Finland, Frankrijk, Luxemburg en Nederland. Nochtans dient opgemerkt te worden dat in dit vrije bewijssysteem toch meestal een veroordeling zal volgen in de gevallen waar het bloedalcoholgehalte de graad van 1 tot 1,5 promille heeft bereikt (23). Dit wijst erop dat bij zulk drankgebruik de intoxicatie meestal reeds duidelijk uit de feiten zelf kan blijken.

Wij willen twee voorbeelden van dit stelsel even toelichten.

10.— In Engeland is het sturen onder alcoholinvloed als zodanig strafbaar sedert 1930. Voordien kende men alleen het misdrijf van dronkenschap aan het stuur, waarbij de term dronkenschap ongeveer dezelfde betekenis had als heden ten dage nog in onze rechtspraak (24). In 1962 heeft de wetgever het sturen onder alcoholinvloed nader gepreciseerd in de zin van « unfit to drive », toestand die bij de bestuurder aanwezig is indien zijn geschiktheid om behoorlijk te sturen momenteel is aangetast (25). Bovendien heeft de wetgever in 1962, zonder echter enig wettelijk vermoeden te willen vestigen, nochtans aan de rechter de richtlijn gegeven rekening te houden met het bewijs dat kan spruiten uit de hoeveelheid alcohol die in het lichaam aanwezig is blijkens een bloed-, urine- of ademtest (26). De Engelse rechtspraak schijnt immers in het verleden nogal terughoudend geweest te zijn bij het veroordelen wegens alcoholintoxicatie. Naar verluidt, zou echter ook deze aanbeveling van de wetgever in de praktijk niet veel waarde hebben, nu de oude opvatting dat alleen dronkenschap, hetgeen tamelijk hoge alcoholgehalten impliceert, ongeschikt maakt tot sturen, bij menige jury nogal hardnekkig stand houdt (27).

11.— In Frankrijk stelt de Code de la route van

1958 in art. L. - 1 strafbaar: « Toute personne qui aura conduit ou tenté de conduire un véhicule alors qu'elle était en état d'ivresse ou sous l'empire d'un état alcoolique... ». Twee alcoholtoestanden zijn hier beteugeld: enerzijds dronkenschap, anderzijds de lichtere graad van alcoholintoxicatie die onbekwaam maakt tot sturen. Voor geen van beide heeft de uitslag van een bloedanalyse beslissende bewijswaarde, hoe hoog het alcoholgehalte ook moge zijn.

In het bekend arrest van 5 januari 1959 gaf de Cour de Cassation de volgende richtlijn: « Si l'expertise biologique prescrite par le décret du 7 janvier 1959 constitue un mode de preuve susceptible d'entraîner la conviction des juges, ceux-ci ne sauraient cependant, en faisant abusivement état d'une opinion doctrinale, écarter, de façon systématique et péremptoire, tous autres éléments d'appréciation qui, procédant de l'instruction et des débats, sont de nature à concourir à la manifestation de la vérité ». (28).

De meeste rechtbanken interpreteren dan ook deze regel zó dat het alcoholgehalte slechts een element van controle is dat de andere vaststellingen moet bevestigen (29). Nochtans zijn afwijkende beslissingen bekend, zoals de uitspraak van 1e Tribunal de Grande Instance de la Seine van 5 juni 1963. Staande tegenover een alcoholgehalte van 2,62 g. per duizend en voor het advies van de expert die tot dronkenschap besloot, terwijl nochtans geen duidelijke tekenen van dronkenschap waren vastgesteld door verbalisant en geneesheer, veroordeelde de rechtbank niettemin de betichte en gaf hierbij als haar mening te kennen: « La seule façon de déterminer l'imprégnation alcoolique est bien de faire un dosage de l'alcodémie, certains troubles de comportement n'étant d'ailleurs pas décelables par simple examen clinique, même effectué par un médecin entraîné au diagnostic de l'ivresse » (30).

2) Landen waar een strafbaar alcoholgehalte bestaat.

12.— Heel anders is het systeem, wanneer de wet of de rechtspraak een absoluut bewijs van de alcoholintoxicatie verbindt aan de aanwezigheid van een bepaald bloedalcoholgehalte.

a. Wettelijke alcoholgrens.

Zo onderscheidt men vooreerst een reeks landen, waar een bepaalde alcoholgrens in de wet is opgenomen. Dit is o.m. het geval in Noorwegen (0,5), Zweden (0,5 en 1,5), IJsland (0,5), Oostenrijk (0,8), België (1,5), en Australië (1,5) (31). De wetstechniek is echter niet overal dezelfde. Dit willen we verduidelijken met drie voorbeelden.

Het eerste voorbeeld vinden we in Oostenrijk. Hier is het wettelijk vermoeden van intoxicatie in de vrije eenvoudige formulering van § 5 Abs. 1 St Vo 1960 neergelegd. Dit artikel luidt als volgt: « Wer sich in einem durch Alkohol beeinträchtigten Zustand befindet, darf ein Fahrzeug weder lenken noch in Betrieb nehmen. Bei einem Blutalkoholgehalt von 0,8 promille und darüber gilt der Zustand einer Person als von Alkohol beeinträchtigt. » (32).

Dit vermoeden geldt als onweerlegbaar, zodat het tegenbewijs niet is toegelaten. 0,8 is echter wel een soort minimumgrens in die zin dat personen die, ondanks een lager alcoholgehalte, toch nog tekenen van ongeschiktheid zouden vertonen, eerder onder toepassing zullen vallen van de meer algemene bepaling van § 5 Abs. 1 van dezelfde wet: namelijk het sturen zonder de vereiste geestelijke of lichamelijke geschiktheid (33).

13.— In Zweden zijn er sedert 1941 twee alcoholgrenzen voorzien, namelijk 1,5 en 0,8, waarvan de laatste echter in 1957 verlaagd is geworden tot 0,5.

Bij het overschrijden van de grens van 1,5 promille is volgens de wet intoxicatie voorhanden. Het intoxicatiemisdrijf is wettelijk omschreven als volgt: het besturen van een motorvoertuig terwijl men zo onder de invloed is van sterke drank dat de geschiktheid om veilig te sturen redelijkerwijze kan betwijfeld worden.

Naast dit misdrijf waarvoor het wettelijk vermoeden van 1,5 promille geldt, is een tweede alcoholmisdrijf voorzien, dat met minder zware straffen wordt betoelgd en als volgt wordt omschreven: Is eveneens strafbaar de bestuurder die niet in genoemde mate geïntoxiceerd is, maar minstens een bloedalcoholgehalte heeft van 0,5 tot minder dan 1,5 promille ⁽³⁴⁾. Hier is er geen sprake meer van vermoeden maar van een abstracte alcoholgrens. Naar verluidt zou men deze grens zelfs willen verlagen tot 0,35 promille ⁽³⁵⁾.

14.— In België heeft de wetgever in 1958 eveneens een dergelijke abstracte alcoholgrens ingevoerd, al moet men toegeven dat deze grens hier zeer hoog werd gesteld, namelijk 1,5 promille. De desbetreffende bepaling vindt men, zoals men weet in art. 2/30 van de Wet van 1 augustus 1899: «...wordt gestraft, alwie op een openbare plaats een voertuig bestuurt of een rijder geleidt na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheden te hebben gebruikt, dat het alcoholgehalte in zijn bloed op het ogenblik dat hij stuurt of geleidt, tenminste 1,5 g. per duizend bedraagt.»

Deze alcoholgrens refereert dus naar geen enkele toestand van verminderde stuurvaardigheid. Deze wetstechniek heeft natuurlijk voor gevolg dat andere alcoholtoestanden, al is er zichtbare intoxicatie aanwezig, principieel buiten dit toepassingsgebied vallen. Deze toestanden kunnen dan eventueel op een andere wijze door de verkeerswet gesanctioneerd worden, hetzij als misdrijf van dronkenschap aan het stuur (art. 2 - 4 van dezelfde wet), hetzij als inbreuk op het vereiste van algemene stuurvaardigheid (art. 10 wegcode) ⁽³⁶⁾.

Het begrip dronkenschap is echter in onze rechtspraak, zoals voldoende bekend, weinig aangepast en geschikt voor verkeersbetoelgeling. Volgens de constante rechtspraak van het Hof van Cassatie is dronkenschap slechts aanwezig indien een persoon zich in zodanige mate onder de invloed van de drank bevindt, dat hij de blijvende controle van zijn daden niet meer heeft, zonder dat hij noodzakelijk de bewustheid ervan verloren heeft ⁽³⁷⁾.

b. Forensische alcoholgrens.

15.— Naast de landen die een wettelijke alcoholgrens kennen, zijn er andere waar de rechtspraak zelf onweerlegbare vermoedens van alcoholintoxicatie heeft aanvaard. Typisch voor dit systeem is de regeling in West-Duitsland, in Zwitserland, in Polen en tot in 1961 ook in Oostenrijk.

In West-Duitsland is het speciale alcoholdelikt aan het stuur opgenomen in het Strafwetboek. Sedert 1952 luidt § 315a, wat de elementen betreft die ons hier aanbelangen, als volgt: «Wer die Sicherheit des Strassenverkehrs dadurch beeinträchtigt, dass er... ein Fahrzeug führt, obwohl er infolge des Genusses geistiger Getränke oder anderer berauschender Mittel nicht in der Lage ist, das Fahrzeug sicher zu führen,...» ⁽³⁸⁾.

Het bewijs dient dus geleverd dat men door drankgebruik niet meer in staat was veilig zijn voertuig te besturen. Welnu de rechtbanken hebben, steunende

op de bevindingen van het wetenschappelijk onderzoek, de bewijsregel gecreëerd dat «absolute Fahruntüchtigkeit» aanwezig is bij een bloedalcoholgehalte van minstens 1,5 promille. Deze zienswijze werd herhaaldelijk door het Bundesgerichtshof aanvaard en bekrachtigd. In dit verband is vooral bekend het arrest van 5 november 1953 ⁽³⁹⁾.

Deze gerechtelijke alcoholgrens van 1,5 promille schijnt echter alleen te gelden voor de bestuurder van een auto (Kraftwagenführer). Voor de motorrijder (Krafttradfahrer) is zelfs een lagere grens aanvaard, nl. 1,3 promille. De poging echter van sommige rechtbanken om ook voor de gewone fietser (Radfahrer) een dergelijke absolute alcoholgrens te stellen, werd tot dusver door het Bundesgerichtshof niet aanvaard, op grond van de overweging dat de huidige stand van de wetenschap zulks nog niet toelaat ⁽⁴⁰⁾.

Deze ontwikkeling van de rechtspraak doet in Duitsland de vraag rijzen of de Wetgever niet beter de kwestie van de alcoholgrens zou regelen. Sedert 1962 bestaan er dan ook voorstellen om een wettelijke, maar ook nog lagere alcoholgrens in te voeren. Door een comité van experts werd namelijk aan de Ministeries van Justitie en van Verkeer de aanbeveling gedaan de grens bij de wet op 0,8 promille te bepalen ⁽⁴¹⁾. Deze voorstellen beïnvloeden inmiddels reeds de rechtspraak dat een autobestuurder met zekerheid ongeschikt is tot sturen vanaf een promille van 1,2 ⁽⁴²⁾.

16.— Hetzelfde systeem van gerechtelijke vermoedens van intoxicatie vindt men in Zwitserland. Het Nieuwe Verkeerswetboek, dat in werking trad op 1 januari 1963 betoelgt het alcoholgevaar in volgende korte en algemene bepaling: Art. 31, Abs 2 «Wer angetrunken, übermüdet oder sonstig nicht fähig ist, darf kein Fahrzeug führen.»

Reeds onder de oude wetgeving werd hier een forensische alcoholgrens toegepast van 1 promille. Verordelingen bij lagere promilles werden eveneens uitgesproken, indien andere elementen zulks rechtvaardigden ⁽⁴³⁾. Ook hier werd die bewijsregel door het Bundesgericht bekrachtigd in verscheidene arresten tussen 1949 en 1958.

Het voordeel van een gerechtelijke alcoholgrens is dat ze gemakkelijk kan aangepast worden. Zo oordeelde het Bundesgericht in 1964 dat die grens mocht verlaagd worden tot 0,8 promille. Vanaf deze grens, aldus het Hof, is het veilig besturen van een motorvoertuig overeenkomstig de verkeersvoorschriften, ongeacht de individuele alcoholgewenning, bij niemand meer gewaarborgd ⁽⁴⁴⁾.

Ook in Oostenrijk had de rechtspraak, vooraleer de wetgever in 1961 tussenkwam, zelf een absolute grens gesteld. In 1954 was die grens 1,2 promille doch werd in 1957 door het Hoogste Gerechtshof verlaagd tot 1 per duizend ⁽⁴⁵⁾. Thans is, zoals we reeds aanstipten, de wettelijke grens van 0,8 van kracht.

In Polen tenslotte heeft de rechtspraak eveneens strenge maatstaven aangelegd bij de beoordeling van de verboden alcoholinvloed. De toestand van dronkenschap bij een bestuurder van een motorvoertuig wordt in elk geval weerhouden bij een alcoholgehalte van minstens 0,5 promille. Dit is de alcoholgrens die door het Hoogste Gerechtshof in 1960 werd aanvaard ^(45bis).

c. Wettelijke vermoedens van intoxicatie en van niet-intoxicatie.

17.— Naast de wettelijke en forensische alcoholgrenzen treft men bovendien het wettelijk systeem aan, waarbij zowel vermoedens van intoxicatie als van niet-

intoxicatie worden toegepast. Typisch hiervoor is het Amerikaanse systeem.

Reeds in de oude Uniform Vehicle Code in 1944 werd strafbaar gesteld: «driving under the influence of an intoxicating liquor». Hetzelfde Code regelt de bewijsregeling als volgt:

1. bij een bloedalcoholgehalte van 0,5 promille of minder «it shall be presumed that the defendant was not under the influence of an intoxicating liquor».

2. bij een alcoholgehalte van 1,5 of meer zal dit *wel* worden vermoed.

3. bij gehalten tussen 0,5 en 1,5 «such fact may be considered with other competent evidence in determining the guilt or the innocence of the defendant».

Ook deze vermoedens hier blijken onweerlegbaar te zijn. Volgens bepaalde auteurs, o.m. Prof. J.B. Weinstein, zou de wetgever bedoeld hebben een regel te vestigen van materieel recht, veeleer dan een loutere bewijsregel (46).

d. Volledig alcoholverbod.

18.— In de strijd tegen het alcoholgevaar op de weg zijn nog meer radicale stelsels mogelijk. We zouden immers zeer onvolledig zijn, indien we hier geen melding maakten van het feit dat sommige wetgevers ertoe gekomen zijn zelfs een volledig alcoholverbod voor bestuurders op te leggen.

Een dergelijke revolutionaire beteugelvorm werd in Tsjechoslovakije ingevoerd met ingang van 1 januari 1961. Naar verluidt, dienen daar alle voertuigbestuurders zich van alcoholgebruik te onthouden vóór en tijdens het sturen. Onder dit verbod vallen alle dranken die meer dan 0,75 % alcohol bevatten, zodat zelfs het lichtste bier niet kan gedronken worden. De overtreding wordt o.m. met de bloedproef bewezen. Dit cijfer wordt nog toegelaten in de praktijk, omdat men moet rekening houden enerzijds met het normaal fysiologisch alcoholverschijnsel in het menselijk lichaam en anderzijds met een mogelijke onnauwkeurigheid bij de bloedanalyse. Deze strenge wetgeving, die slechts kon ingevoerd worden mits een intense voorlichting van de publieke opinie, zou volgens Professor Vamosi het aantal verkeersongevallen met alcoholfactor in één jaar tijd hebben doen dalen met 23,7 % (47).

In Bulgarije zou eveneens een dergelijk systeem gelden. Ook daar zou het in principe niet toegelaten zijn na alcoholgebruik een voertuig, een fiets inbe-grepen, te besturen. Wegens de reeds gemelde bewijsmoeilijkheden maakt men echter geen gebruik van analyseuitslagen van minder dan 0,5 promille (48).

19.— In andere landen wordt eveneens volledige alcoholonthouding opgelegd, maar dan slechts aan bepaalde categorieën van beroepschauffeurs. Dit is o.m. het geval in Noorwegen, Joegoslavië en Zwitserland (49).

Zo is in Noorwegen reeds sedert 1936 een verplichte geheelonthouding van kracht voor de bestuurders in de sector goederen- en personenvervoer. Het verbod slaat op alle dranken die meer dan 2,50 % alcohol bevatten en geldt zowel tijdens het sturen als gedurende 8 uren vóór de dienstaanvang. Wat dit laatste betreft, is vanzelfsprekend een uitzondering gemaakt voor de personen die onvoorzien een collega moeten vervangen en niet bijtijds konden verwittigd worden. De wet beschouwt uitdrukkelijk in overtreding alwie tijdens de diensturen een bloedalcoholgehalte heeft van meer dan 0,5 promille, zelfs al is de alcohol ingenomen meer dan 8 uur vóór het werkbegin (50).

II. Beschouwingen rond het promillemisdrijf.

20.— Geachte vergadering, wij zagen dus dat in sommige landen het sturen na alcoholgebruik gestraft kan worden uitsluitend op grond van een bepaald alcoholgehalte in het bloed van de verdachte, terwijl dit in andere landen principieel onmogelijk is. De divergentie in beteugelingstechniek dienen wij nu nader te onderzoeken. Het feit dat de techniek van het zg. promillemisdrijf nog niet overal is doorgedrongen, heeft bij nader toezien een dubbele oorzaak. Er is vooreerst het fundamenteel meningsverschil nopens de aard van de te beteugelen gedraging en anderzijds is er de discussie over de volledige betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de bloedproef zelf.

A. Het beveiligingsprincipe.

21.— Volgens de traditionele zienswijze, zou het sturen na alcoholgebruik slechts moeten strafbaar gesteld worden in zover de ingenomen alcohol de gevreesde uitwerking bij de bestuurder reeds zichtbaar heeft gemaakt, hetzij in het algemeen voorkomen, bepaalde reacties of de rijwijze van de betrokkene. De te beteugelen gedraging is in deze opvatting derhalve de concrete individuele verminderde geschiktheid tot sturen. Bij het beoordelen van deze ongeschiktheid zal men in elk geval afzonderlijk met alle elementen van het geval moeten rekening houden. Het bloedalcoholgehalte kan hierbij vanzelfsprekend de rechter over het drankgebruik van de verdachte inlichten, doch dit gegeven alleen, welke theoretisch en abstracte gevolgtrekkingen men er ook moge uit afleiden, laat niet toe zich definitief uit te spreken over de concrete stuurvaardigheid van een bepaald individu.

22.— Daartegenover staat de moderne zienswijze, die meer rekening houdt met de vereisten van de verkeersveiligheid en de beteugeling van het alcoholgevaar opvat in de zin van beveiliging. Volgens deze zienswijze moet het niet toegelaten worden te sturen nadat men in die mate gedronken heeft, dat, overeenkomstig de wetenschappelijke bevindingen, de stuurvaardigheid in de meeste gevallen reeds gevoelig zal zijn aangetast. Het past dan ook dat iedere bestuurder, ongeacht zijn persoonlijke resistentie tegenover de alcoholinvloed, éénzelfde beperking inzake drankgebruik in acht neemt. Het eerder toevallig feit dat het overschrijden van dit drankgebruik bij iemand nog geen zichtbare intoxicatie of verminderde stuurvaardigheid heeft teweeggebracht, kan wel betekenis hebben bij de straftoemeting, doch neemt de strafwaardigheid van de handeling zelf niet weg, handeling die erin bestaat vrijwillig en nutteloos het reeds inherent aan het sturen verbonden risico te verhogen of die verhoging minstens mogelijk te maken.

23.— Het aldus opgevatte promillemisdrijf kan men rangschikken onder een bepaald soort delicten.

In Duitsland spreekt men van «Abstractes Gefährungsdelikt», waarvan de criminologische fundering o.m. de volgende is: Waar het onmogelijk is, met het oog op de doelmatige beteugeling van een bepaald gevaar, in elk concreet geval de gevaarlijke handeling van de niet-gevaarlijke te onderscheiden, moet men de volledige groep handelingen verbieden (51). Gaat men niet op dezelfde wijze te werk bij het verbieden van het sturen aan personen die bepaalde leeftijd niet hebben bereikt of die niet in het bezit zijn van een rijbewijs? Ook hier houdt men geen rekening met de eventualiteit dat een bepaald individu even stuurvaardig

kan zijn als sommige personen die wel de vereiste leeftijd of het vereiste rijbewijs bezitten.

In eigen land werd ons promillemisdrif reeds betiteld als zijnde een toepassing van «le système du délit-obstacle». De idee die hierbij benadrukt wordt is duidelijk het verhinderen van een werkelijke toestand van intoxicatie door elke waarschijnlijke verhoging van het stuurrisico te verbieden (52).

24.— We hebben hier zeker niet de tijd om alle bezwaren te onderzoeken die wel eens tegen de alcoholgrens gemaakt worden. Vooral in Duitsland is thans al enkele jaren een discussie aan de gang waarin allerlei voor- en tegenstanders van het promilleprincipe aan het woord komen. Kenschetsend voor deze polemiek is o.m. het vulgariserend werkje van Friedrich dat in 1962 verscheen onder de titel «Der Streit um die Promille» (53).

Het zwaartepunt van deze discussie is ongetwijfeld het reeds gestelde probleem: moet men al dan niet de persoonlijke intoxicatie als vereiste voor strafbaarstelling aanvaarden? Het wil ons echter voorkomen dat dit debat herinnert aan de strijdvrage betreffende de verplichte bloedproef zelf. Zoals in deze aangelegenheid bepaalde behartigenswaardige principes uiteindelijk geen voldoende bezwaren opleveren, om in het hoger belang van de verkeersveiligheid dit zeer doelmatig onderzoeksmiddel verplicht te maken, zo ook lijkt hier ten aanzien van het strafbaar alcoholgebruik zelf, het principieel willen «aanknopen» aan de persoonlijke intoxicatie, door hetzelfde hoger belang en dezelfde doelmatigheid te zijn geprimeerd.

In dit verband weze het me toegelaten het kernachtig gezegde van Dr. Lackner, Ministerialrat bij het West-Duitse Ministerie van Justitie, te citeren: «Ein strafrechtliches Verbot des Führens von Kraftfahrzeugen, das an die Fahruntüchtigkeit des einzelnen Kraftfahrers anknüpft, erreicht sein kriminalpolitisches Ziel nur unzulänglich. Es ist als Mittel zur Bewältigung einer Massenerscheinung, wie er das Fahren unter Alkohol darstellt, wenig geeignet.» (54).

25. Het niet meer «aanknopen» aan de persoonlijke intoxicatie vergemakkelijkt inderdaad de taak van de rechter, daar de overtreding van een alcoholgrens zeer eenvoudig kan bewezen worden. Het is nochtans in deze zg. beknotting van de appreciatievrijheid van de rechter dat sommigen een ernstig bezwaar zien tegen het systeem van het promillemisdrif. Dit bezwaar werd o.m. gemaakt door de Franse rechter, de heer Bloch, op de Internationale Conferentie te Londen in 1962. Hij vertegenwoordigde daar de Franse minister van Justitie en maakte de volgende beschouwing: «Tant que le juge n'est pas chargé uniquement de punir, mais aussi de dire s'il faut punir ou non, il faut lui laisser un certain choix. Dans un pays de liberté, les conditions de la répression sont tout aussi importantes que la répression elle-même. Au nom de la sécurité, on ne doit pas transgresser tous les principes.» (55)

De hier bedoelde grondslagen van het strafrecht zijn voorzeker zeer fundamenteel. De vraag mag nochtans gesteld worden of deze principes nog onverminderd moeten gelden voor het verkeersstrafrecht, dat wegens zijn techniciteit en de behoefte aan objectieve en eenvoudige opsporingsmiddelen — men denke o.m. ook aan de teletachymeter — een zekere systematisatie in de bewijsoverlevering noodzakelijk maakt, waardoor het zich ontwikkelt tot een autonoom stuk strafrecht (56).

26. Een ander veelal aangevoerd bezwaar tegen het

verlaten van het principe van persoonlijke intoxicatie is dit: nl. dat het onrechtvaardig zou zijn een bestuurder te straffen, die ondanks het bij hem vastgestelde verboden alcoholgehalte, in feite nog stuurvaardig is of kan zijn. Hierop kan men nochtans onmiddellijk antwoorden met een dubbele gedachte:

1) Wie zijn alcoholgebruik niet beperkt, loopt het risico de voorgeschreven alcoholgrens te overschrijden. Dit feit is niet minder voorzienbaar dan het intreden van de feitelijke toestand van intoxicatie zelf. Het is trouwens veel gemakkelijker zijn drankgebruik te controleren dan zijn stuurvaardigheid. Het is immers niet in de euforie van de eerste uitwerking dat de bestuurder het besef zal krijgen dat hij een gevaar wordt voor de verkeersveiligheid.

2) Ook voor een goed bestuurder is risicoverhoging door alcoholgebruik onduidelijk, zelfs al stuurt hij dan misschien nog beter dan een niet ervaren bestuurder die nuchter rijdt (57). In dit verband wordt soms met een vals klinkend argument betoogd dat een verlaging van de alcoholgrens geen grotere verkeersveiligheid zal brengen, omdat bekwame bestuurders na drankgebruik het stuur zullen moeten overlaten aan minder bekwamen. Friedrich hanteert o.m. dit argument en meent tot staving het gezegde van een volksmens te kunnen aanvoeren, die, ondervraagd door een reporter van een Duits dagblad over zijn mening omtrent een mogelijke promilleverlaging, die vraag afwimpelde met de woorden: «Mir ist das ziemlich gleichgültig! Notfalls fährt dann meine Frau. Sie fährt zwar nicht gut, aber sie ist wenigstens nüchtern.» (58)

B. Bewijsproblemen.

27. Laten wij met deze anecdote het terrein van de principiële discussie verlaten, om even na te gaan welke de bezwaren zijn van technische aard die verband houden met de bewijsoverlevering.

Indien het materieel bestanddeel van het promillemisdrif beperkt is, wat het drankgebruik berteft, tot de vraag of de verdachte al dan niet op het ogenblik der feiten de strafbare alcoholgrens heeft overschreden, dan is het nogal duidelijk dat de vaststelling van dit biochemisch feit met redelijke zekerheid moet kunnen geschieden.

1) De betrouwbaarheid van de bloedproef.

28. Eerst en vooral stelt zich het probleem van de betrouwbaarheid van de bloedproef.

a) De waarde van een bloedanalyse zal in de eerste plaats afhangen van de nauwkeurigheid waarmee de aanwezige alcohol en niets anders dan die alcohol gemeten wordt. Verscheidene analysemethoden zijn thans in gebruik, waarvan de oudste de zg. Widmark methode reeds op verschillende punten werd verbeterd, vooral met het oog op genoemde specificiteit. Het is onmogelijk hier de ene methode met de andere te vergelijken of enige voorkeur uit te drukken. We voelen ons hieromtrent volkomen onbevoegd. Op dit punt is men aangewezen op de deskundigen. Welnu er wordt aangenomen dat de wetenschap thans zover is gevorderd dat analysemethoden in toepassing te brengen zijn, waarbij het gevaar voor dosering van vreemde stoffen nagenoeg uitgesloten of minstens te verwaarlozen is (59).

b) Wat men echter niet kan uitschakelen is de zg. systematische analysefout. Deze experimentele fout, die overigens inherent is aan elke biologische meting, heeft voor gevolg dat de uitslagen van twee of meer opeenvolgende analyses van hetzelfde bloedstaal lichtelijk verschillend kunnen zijn. Volgens de Duitse pro-

fessoren Elbel en Schleyer bedraagt die afwijking maximaal 0,1 promille ⁽⁵⁰⁾. Wanneer een laboratorium de uitslag van een bloedanalyse aan het gerecht mededeelt is het dus van belang te weten of een veiligheidsmarge wegens die mogelijke afwijking in acht werd genomen. In de Zweedse laboratoria bijvoorbeeld werd tot in 1955 op elke analyseuitslag een vermindering toegepast van 0,15 promille en sedertdien, omwille van de perfectionering van de methode, een vermindering van 0,05 promille ⁽⁶¹⁾. In Noorwegen gebeurde tot 1950 hetzelfde, zodat, dank zij deze correctie, de bestraffing uit hoofde van het alcoholdelict van 0,5 promille slechts plaats vond bij analyseuitslagen die in feite minstens 0,65 promille bedroegen ⁽⁶²⁾. Momenteel wordt in Tsjechoslovakije een foutmarge toegepast van 0,05 promille en in Oostenrijk van 0,03 tot 0,05 ⁽⁶³⁾.

In eigen land is volgens Dr. Comer, directeur van het Epidemiologisch Rijkslaboratorium te Gent, de experimentele fout, volgens hem 0,05 tot 0,07, meestal in negatieve zin gericht. Dit betekent, aldus de deskundige, dat wanneer het laboratorium bijvoorbeeld 1,10 zegt, het bloedalcoholgehalte minstens 1,10 bedraagt, misschien 1,15 of 1,17, maar, behalve uitzondering, zeker niet minder dan 1 g. Met uitzondering bedoelt hij dan een zware diabetes van de verdachte of een zware technische fout bij de venapunctie ⁽⁶⁴⁾.

29. c) Het geval kan zich voordoen dat geen bloedstaal werd genomen, maar wel een urinestaal. De vraag stelt zich dan of de uitslag van die urineanalyse dienstig kan zijn en namelijk kan omgezet worden in bloedalcoholgehalte. Alhoewel dit theoretisch mogelijk lijkt, geeft zulke omrekening vanzelfsprekend niet dezelfde waarborgen als een rechtstreekse bloedproef. In sommige gevallen nochtans, waarin de urineproef oordeelkundig werd genomen en anderzijds de uitslag, na omrekening, de verboden alcoholgrens verreweg overschrijdt, kan dit bewijs uitzonderlijk aangenomen worden. In dit verband is het vonnis bekend van de Correctionele rechtbank te Brussel van 1 december 1961 ⁽⁶⁵⁾.

Samengevat, mag men dus aannemen dat de uitslag van een rechtstreekse bloedanalyse, behalve uitzonderingen, en mits inachtneming van een kleine foutmarge, met redelijke betrouwbaarheid het concreet bloedalcoholgehalte weergeeft van de verdachte op het ogenblik van de bloedafname. In grensgevallen kan overigens de verdachte de tegenanalyse vragen, zoals o.m. in eigen land mogelijk is. Wellicht kan men eveneens in zulke gevallen elke twijfel uitsluiten door bijvoorbeeld met de tweede decimaal van de uitslag geen rekening te houden.

2. De terugrekening.

30. De sterkste bezwaren tegen de bloedproef betreffen echter de zg. terugrekening, waarbij op schematische wijze, uitgaande van het resultaat van de bloedanalyse, het alcoholgehalte berekend wordt dat aanwezig was op het ogenblik van de feiten ⁽⁶⁶⁾.

Voor dit deel van de bewijslevering is het vereist dat men volgende wetenschappelijke feiten niet uit het oog verliest:

- 1) dat de alcohol met een *gemiddelde* van 0,15 per liter en per uur uit het lichaam verwijderd wordt ⁽⁶⁷⁾;
- 2) dat de alcoholcurve haar hoogtepunt bereikt *gemiddeld* binnen het uur na het laatste drankgebruik ⁽⁶⁸⁾;
- 3) dat deze curve, na het bereiken van haar hoogtepunt, gedurende enkele tijd dezelfde hoogte houdt,

«plateau» genoemd. Dit fenomeen zou eveneens *gemiddeld* één uur duren ⁽⁶⁹⁾.

De onzekerheden, die uit al die gemiddelden voortvloeien, dwingen tot een zeer voorzichtige houding bij de terugrekening. In de praktijk komt het erop aan zeer oordeelkundig te werk te gaan. Steunende op voormelde wetenschappelijke feiten, zou de gedragsregel o.i. de volgende moeten zijn:

1) dat toevoeging van een alcoholfractie wegens zg. verbranding slechts geoorloofd is, indien met zekerheid vastgesteld wordt dat het laatste drankgebruik minstens anderhalf uur tot twee uren vóór de feiten heeft plaats gehad ⁽⁷⁰⁾.

2) dat integendeel, indien het laatste drankgebruik minder dan een half uur tot één uur vóór de feiten te situeren is, het alcoholgehalte van het bloedstaal met een fractie dient verminderd te worden ⁽⁷¹⁾.

31. Het behoort derhalve aan de rechter in elk geval afzonderlijk te beoordelen in welke mate het alcoholgehalte zich gewijzigd heeft tussen de feiten en de bloedafname. Indien hij echter over geen vaste gegevens beschikt omtrent het tijdstip van het laatste drankgebruik, doet hij best zich alleen te steunen op de uitslag van de bloedanalyse, zoals o.m. in de U.S.A. gebruikelijk is ^(71bis).

In grensgevallen, waar het bloedstaal de verboden alcoholgrens amper overschrijdt, zal er meestal geen voldoende zekerheid bestaan dat dit gehalte reeds aanwezig was op het ogenblik der feiten, zodat het aangewezen is het misdrijf dan niet te weerhouden. Dit wordt gemakkelijk door de Zweedse rechter toegepast ten aanzien van het 1,5-delict, vermits de feiten dan onder de tweede kwalificatie vallen nl. gestuurd te hebben bet een alcoholgehalte van minstens 0,5 promille ⁽⁷²⁾.

Ook in ons land werd bij de voorbereiding van de wet van 15 april 1958 gewaarschuwd tegen dergelijke onzekerheden: «Tenslotte mag de rechter alleen veroordelen indien hij ervan overtuigd is dat het alcoholhemiegehalte werkelijk 1,5 per duizend bedroeg toen de verdachte een voertuig bestuurde. Dat zou b.v. niet het geval zijn indien de rechter meent dat men niet in voldoende mate rekening gehouden heeft met de mogelijke graad van afwijking.» ⁽⁷³⁾.

Met nog meer nadruk zou o.i. moeten gewaarschuwd worden tegen de systematische toevoegingen van 0,15 per uur op analyseuitslagen die onder het strafbaar minimum vallen ⁽⁷⁴⁾.

Nochtans zijn ook al deze bewijsmoeilijkheden niet van aard om enig diskrediet te werpen op het systeem zelf van de alcoholgrens. Ze tonen alleen aan dat de individuele toepassing ruimte laat voor veel gezond oordeel en appreciatie, en dat de rechter in zulk systeem niet herleid wordt tot de automaat van de «taux guillotine».

C. Enkele vragen van criminele politiek.

32. Om te eindigen willen we nog enkele vragen aanraken van criminele politiek, wat ons de gelegenheid biedt een paar suggesties te doen de lege ferenda wat ons Belgisch beteugelingssysteem betreft.

1) De bepaling van de alcoholgrens.

Een eerste belangrijke vraag is: hoe laag of hoe hoog moet men de alcoholgrens stellen?

Als uitgangspunt geldt hier ongetwijfeld de regel dat elke wetgever in eigen land moet uitmaken hoever hij kan gaan in het beperken van het alcohol-

gebruik aan het stuur. Hij zal hierbij moeten rekening houden met de gevestigde drinkgewoonten en de vatbaarheid van de publieke opinie voor dergelijke veiligheidsmaatregelen. De beste politiek is zeker deze van de geleidelijkheid. Een merkwaardig voorbeeld hiervan hebben wij in Zweden aangetroffen.

Daar werd als eerste maatregel in 1934 de verplichte bloedproef ingevoerd, hetgeen reeds ruimere beteugelingsmogelijkheden schiep. Vervolgens werd in 1941 een alcoholgrens uitgevaardigd, en nog wel een dubbele: 1,5 als zwaar delict van intoxicatie en anderzijds 0,8 als minimumgrens. Tenslotte werd in 1957 deze grens verlaagd tot 0,5, terwijl thans gestreefd wordt naar een bijna volledig alcoholverbod, geconcretiseerd in het promille 0,35. De overgang van de ene maatregel naar de ander werd telkens voorbereid door een onderzoek van de publieke opinie. Zo bleek in 1955 dat reeds 45 % van de ondervraagde personen voorstander was van een volledig alcoholverbod. In 1960 was dit percentage gestegen tot 80 % (75).

33. Anderzijds is het duidelijk dat een alcoholgrens hoofdzakelijk tot doel heeft het gevaar van de lichtste graden van intoxicatie uit te schakelen, namelijk die toestanden die klinisch of medisch bij een oppervlakkige bekeuring niet meer vast te stellen zijn.

Wanneer in ons land in 1958 een promillegrens van 1,5 werd ingevoerd, was deze tussenkomst van de wetgever, hoe belangrijk ook, nochtans slechts bedoeld om het grof alcoholmisbruik vlugger en eenvoudiger te kunnen treffen. Zoals men weet, werd reeds vóór 1958 zoveel mogelijk vanaf een promille van 1,5 wegens dronkenschap veroordeeld. Bij zulk gehalte immers hebben de meeste mensen, nl. 82 % volgens de tabel van Casier en Delaunois, de klinische symptomen van ware dronkenschap (76).

Ook in West-Duitsland was de invoering door de rechtspraak van het begrip «absolute Fahruntüchtigkeit» gekoppeld aan een minimumalcoholgehalte van 1,5 promille grotendeels door dezelfde beweegredenen ingegeven. Bovendien kon men hier, wegens gebrek aan wettekst, slechts beroep doen op de techniek van het gerechtelijk vermoeden, vermoeden dat dan zo ruim mogelijk diende te zijn om op alle individuen en toestanden toepasselijk te kunnen zijn.

34. Bij de bestrijding van het alcoholgevaar aan het stuur moet men nochtans rekening houden met het feit dat er verscheidene graden van strafbaar gedrag mogelijk zijn. Het sturen na alcoholgebruik is inderdaad een zwaarder vergrijp wanneer dit gebeurt in staat van werkelijke intoxicatie dan alleen met overtreding van een in het belang van de verkeersveiligheid voorgeschreven minimumalcoholgrens. Politiek-criminologisch gezien, verdient het dan ook aanbeveling dit onderscheid in de wet op te nemen.

a) Onze wetgeving kent nog steeds de kwalificatie dronkenschap aan het stuur, met een vaag omschreven inhoud, waarvan de betekenis echter niets gemeens heeft met het vereiste van stuurvaardigheid. De vraag mag dan ook gesteld worden of deze kwalificatie in onze verkeerswetgeving nog bruikbaar is, te meer daar het sturen met een bloedalcoholgehalte van minstens 1,5 promille, als bijna aan de dronkenschap grenzende graad van intoxicatie sedert 1958 strafbaar is gesteld (77).

Er bestaat naar ons gevoel inderdaad behoefte aan een algemeen intoxicatiemisdrijf. In dit verband werd reeds door de heer Versele, rechter in de rechtbank van eerste aanleg te Brussel, gesuggereerd dit dronkenschapsdelict op te heffen en art. 2-4° van de wet

van 1 augustus 1899 te vervangen door de volgende bepaling:

«Est puni de ... quiconque conduit un véhicule, dans un lieu public, alors que la consommation de boissons alcooliques le prive de la précision et de la rapidité des perceptions, associations et réactions qu'exige la sécurité de la circulation routière.» (78).

Wij zouden echter aan deze bepaling een tweede lid willen zien toevoegen, in navolging van de vreemde wetgeving, meer bepaald van de Zweedse wetstechniek. Dit tweede lid zou dan als volgt kunnen luiden:

«Deze staat van verminderde geschiktheid tot sturen wordt bij iedereen vermoed aanwezig te zijn vanaf een bloedalcoholgehalte van 1,5 g. per duizend.»

35. Deze toevoeging zou namelijk mogelijk maken het grof drankmisbruik adequaat te blijven beteugelen en zou in die zin de continuïteit verzekeren van de doelmatige bepaling van het huidige art. 2-3° van dezelfde wet. Er bestaat trouwens geen voldoende grond om iemand met een bloedalcoholgehalte van minstens 1,5 promille niet gelijk te stellen met een werkelijk geïntoxiceerde. Wie immers in die mate gedronken heeft, geeft blijk van volkomen onbegrip ten aanzien van de verkeersvereisten, en al is het mogelijk dat om een of andere reden zijn intoxicatie niet waarneembaar tot uiting is gekomen, zijn gedrag is minstens even laakbaar als dat van diegene die met een kleiner bloedalcoholgehalte wel zichtbaar in zijn stuurvaardigheid is aangetast.

36. b) Benevens dit algemeen intoxicatiedelict zou men eveneens een minimumalcoholgrens in onze wet moeten opnemen, ten einde het gevaar en de fout van die bestuurders te beteugelen, die, zonder zichtbaar geïntoxiceerd te zijn, niettemin het risico, dat inherent aan het sturen zelf verbonden is, vrijwillig en nutteloos verhogen.

Ook op dit punt verdient het Zweedse voorbeeld navolging, al is de actuele grens van 0,5 in ons land wellicht niet onmiddellijk te verwezenlijken. Niets beliet echter de weg van de geleidelijkheid te bewandelen en bijvoorbeeld, in een eerste etappe van een goed overwogen beveiligingsplan, waarbij de gewenste opiniepeiling en voorlichting niet mag ontbreken, die grens voorlopig op 1 promille te bepalen. Deze grens wordt eveneens door de heer Versele voorgesteld, die art. 2-3° van genoemde wet door volgende bepaling wil zien vervangen:

«Est puni de ... quiconque augmente les risques d'accident en conduisant un véhicule, dans un lieu public, après avoir consommé des boissons alcooliques en quantité telle que le taux d'alcool dans son sang, au moment où il conduit, est d'au moins 1 gramme par litre.» (79)

37. Wellicht rijst bij U de vraag op: maar wat betekent dan tenslotte het drankgebruik van 1 promille? Is deze grens wel gemakkelijk door iedereen te eerbiedigen? Volgens Dr. Comer betekent het dit: 5 glazen bier van 4°, of 6 glazen wijn van 8°, of vier borrels van 32°, in minder dan één uur ingenomen op een lege maag. Bij gelijktijdig gebruik van voedsel kan het bloedalcoholgehalte immers 40 % minder bedragen. «Zo zal men, aldus deze deskundige, ook na de meest voortreffelijke en met alcohol rijkst overgoten maaltijd, zeer zelden van tafel gaan met meer dan 1 promille (tenzij het aperitief bijzonder virulent zou zijn geweest). Maar onder deze omstandigheden is ook niemand onvoorwaardelijk rijvaardig meer. Kortom, om de grens van 1 promille te overschrijden,

moet men drinken om te drinken. En laat dat nu het goed recht zijn van ieder vrijheidsminnend burger; het is niet langer zijn goed recht om de veiligheid van anderen hiermede in gevaar te brengen.» (80)

2. De opsporing.

38. Een tweede vraag van criminele politiek betreft de opsporing.

Daar het alcoholgrensdelict kan gepleegd worden zonder duidelijk opvallende gedrags- of rijwijze van de overtreder, is het voor een doelmatige beteugeling vereist dat de bekeuring kan geschieden ook in gevallen, waarin geen symptomen van intoxicatie reeds waarneembaar zijn en in elk geval vooraleer de betrokkene een onheil heeft aangericht, dus buiten elk verkeersongeval om.

Nochtans kan men anderzijds de weggebruikers nietodeloos lastig vallen met allerlei tijdrovende controles, zonder dat zij hiertoe enige aanleiding hebben gegeven. Zelfs in Zweden, waar zulke baancontroles mogelijk zijn, blijkt dat 70 % van de strafbare gevallen gedetecteerd worden dank zij de opvallende rijwijze van de verdachte en nog 20 % door andere uitwendige tekenen (81). Dit brengt mede dat de lagere alcoholgehalten in feite nog niet voldoende tot beteugeling komen. Zo meldt een Zweeds onderzoeker dat uit zijn bestudeerd materiaal vaststaat dat slechts 18 % van de genomen bloedproeven een alcoholgehalte beneden 1 per duizend bevatten en dat anderzijds minstens 40 % van de strafbare gevallen niet tot ontdekking komen (dark number bij studenten) (82).

39. Hoe dan ook, niets belet de middelen te gebruiken die voorhanden zijn. De oplossing schijnt dan ook te bestaan in de mogelijkheid een bloedstaal te nemen ook buiten elk verkeersongeval om, doch dan mits voorafgaande ademtest door middel van het vlug en gemakkelijk procédé van de zg. alcotest, d.i. een eenvoudig schiftingsapparaat, dat toelaat, na het opblazen van een ballonnetje door de verdachte, uit de kleur van de afsluitstof af te leiden of er al dan niet een drankgebruik is geweest van minstens 4 glazen bier (83).

Aan deze werkwijze zou ook in ons land behoefte bestaan bij een eventuele verlaging van de alcoholgrens. De heer Versele en Dr. Comer wijzen beiden op die noodzakelijkheid (84). Dit onderzoeksmiddel kwam reeds ter sprake in de Kamercommissie van Justitie in de zitting 1955-56 bij de voorbereiding van de wet van 1958. Het werd toen van de hand gewezen op grond van beschouwingen die wellicht voor herziening vatbaar zijn. De mening van de Kamercommissie luidde toen: «In verband hiermede wordt gevreesd dat deze handelwijze aanleiding zou geven tot misbruik van sommige vertegenwoordigers van de bevoegde politieoverheid. Daar anderzijds de alcotests reeds bij een heel geringe dosis, bij voorbeeld bij 0,30, reageren, bestaat het gevaar dat de politieoverheid het nemen van de bloedproefodeloos beveelt. Deze laatste dient dus niet te worden toegestaan buiten een ongeval.» (85).

3. De strafftoemeting en de fout.

40. Een derde en laatste probleem van doelmatige beteugeling betreft de strafftoemeting, die zoveel mogelijk in verhouding dient te zijn met de gepleegde fout.

De invoering van een algemeen intoxicatiedelict enerzijds en van een minimumalcoholgrens anderzijds,

hebben wij verantwoord met te wijzen op het verschil in fout of laakbare houding bij elk van deze misdrijven. Het spreekt dan ook van zelf dat dit verschil in de strafmaat moet tot uiting komen.

Nochtans kunnen beide delicten ook gepaard gaan met verzwarende omstandigheden. Deze zouden dan bij de individuele strafftoemeting door de rechter moeten in acht genomen worden. Fundamenteel lijkt ons in dit verband de wijze waarop de verdachte zich van zijn toestand rekenschap heeft kunnen geven, o.m. het feit dat hij gedronken heeft of zijn drankgebruik heeft voortgezet, wetende dat hij nog moest sturen (86). Deze fout kan bovendien verschillen al naar gelang de aard en de staat van het voertuig alsmede de soort weg en het tijdstip van de dag.

Heeft de verdachte daarenboven in toestand van alcoholintoxicatie een verkeersongeval veroorzaakt, dan is deze omstandigheid bijzonder zwaarwichtig indien het oorzakelijk verband tussen deze toestand en het ongeval moeilijk kan ontkennd worden. In zulke gevallen zou o.i. de persoonlijke aanwezigheid van de verdachte bij de behandeling van zijn zaak ter zitting van de rechtbank nuttig kunnen zijn. Dit kan heilzaam werken indien hij hierdoor het besef krijgt dat zijn verkeersfout niet als een banaal ongeval te beschouwen is.

41. Met betrekking tot deze fout van de bestuurder, veroorloven wij ons ten slotte een kleine excursie op het gebied van het privaatrecht.

Het is voldoende bekend dat in ons land de alcoholdelicten aan het stuur, waarbij een verkeersongeval werd veroorzaakt, aanleiding kunnen geven tot de privaatrechtelijke sanctie van verval van dekking of van het verhaal van de verzekeraar, op basis van de grove fout van de verzekerde (art. 16 Algemene Verzekeringwet) (87).

In dit verband mag wel de vraag gesteld worden of bij de beoordeling van deze grove fout steeds voldoende rekening gehouden wordt met de zware nalatigheid, waarvan iemand heden ten dage blijkt geeft die na overmatig drankgebruik achter het stuur plaats neemt.

Voorzeker moet men aannemen, zoals de rechtspraak duidelijk heeft opgemerkt, meer bepaald deze van de rechtbank en het Hof te Luik in het bijzonder, dat het drankrisico tot op zekere hoogte in het verzekerd risico is begrepen. Men oordeelt hierbij dan ook terecht dat, gelet op de drinkgewoonten in ons land, zelfs de meest ernstige personen door de omstandigheden ertoe kunnen gebracht worden drank te gebruiken en dan een wagen te besturen (88). De vraag is echter te weten waar men hier een objectieve grens kan trekken.

42. Het is overbodig aan deze vergadering te herinneren dat voor de toepassing van art. 16 voornoemd, een abnormale risicoverhoging niet volstaat, maar dat de rechtspraak unaniem — althans sedert de cassatie-arresten van 1953 — voorhoudt dat bovendien, als subjectief element van die grove fout, een verregaande nalatigheid, grenzende aan het opzettelijke, door de verzekerde moet gepleegd zijn. Zij moet van die aard zijn dat hij minstens bewust was of moest zijn dat hij door zijn toedoen het verzekerde risico buiten het voorzienbare heeft verhoogd (89). Voor het overige is vereist dat het ongeval ook door die fout werd veroorzaakt, al moet dit feit niet de enige oorzaak zijn geweest (90).

De toepassingsproblemen inzake alcoholgebruik rijzen vooral bij het bepalen wanneer de verzekerde wist of moest weten dat hij niet meer in staat was te sturen

en dus het verzekerde risico op ontoelaatbare wijze heeft verhoogd (91).

43. Het wil ons voorkomen, dat in het belang van de rechtszekerheid, op dit stuk van de privaatrechtelijke grove fout, evengoed als bij de strafbeteugeling, bepaalde objectieve criteria inzake abnormale risico-verhoging en laakbaar gedrag onvermijdelijk worden. Men stelt trouwens vast dat bepaalde rechtspraak in de richting van zulke objectivering en abstrahering van de zware fout evolueert (92).

Die objectivering zou, naar ons gevoel, nog duidelijker kunnen doorgevoerd worden en de drie elementen van het toepassingsgebied van art. 16 voornoemd moeten betreffen. Zo zou men als regel kunnen stellen:

1) Een alcoholconsumptie die leidt tot een bloed-alcoholgehalte van minstens 1,5 promille kan niet meer als verzekerd risico beschouwd worden voor bestuurders van motorvoertuigen.

2) Zulk drankgebruik is voor iemand die weet dat hij nog moet sturen geen verrassing meer, zodat hij weet of moet weten dat hij zich hierdoor schuldig maakt aan abnormale risicoverhoging.

3) Bij een ongeval, na zulk drankgebruik veroorzaakt, mag vermoed worden, behoudens tegenbewijs, dat dit drankgebruik in oorzakelijk verband staat met de onbehandigheden en de foutieve rijwijze van de verzekerde.

44. De vraag is echter of het niet de taak is van de wetgever deze materie nader te regelen ten einde tot een grotere eenvormigheid in de rechtspraak te geraken. Men begrijpt trouwens de aarzelingen waarmee de rechtbanken de algemene bepaling van art. 16 toepassen wanneer de ingeroepen fout drankmisbruik betreft. Verval van dekking is een zware sanctie; het gaat meestal om hoge schadebedragen die niet in verhouding zijn met de gepleegde fout en bovendien treft deze sanctie in feite vaak anderen dan diegene die de fout beging.

Men kan zich ook afvragen of het aan de verzekeringsmaatschappijen zelf niet behoort hun polissen inzake vervalclausules binnen de hier geschetste redelijke grenzen aan te passen. Dit zou men ze niet kwalijk kunnen nemen, indien het voordeel dat zij hieruit bekomen zou kunnen omgezet worden in een premieverlaging ten gunste van de verzekerde weggebruikers die alcoholvrij sturen of minstens de zo noodzakelijke alcoholbeperking in acht nemen (93).

Met deze bedenking willen wij die kleine excursie op het gebied van het privaatrecht beëindigen. Het was ons hierbij alleen te doen het probleem te stellen en even de aandacht te vestigen op dit belangrijk nevenvraagstuk van het hier behandelde onderwerp: alcohol en verkeer. Voor het overige kunnen wij slechts anderen aanzetten, met veel meer ervaring en genuanceerd oordeel dan wij hier in staat waren te doen, dit aspect juridisch en sociologisch grondiger te onderzoeken. De verkeersveiligheid, die in een moderne samenleving een zeer voornaam rechtsgoed is geworden, kan er slechts baat bij vinden.

(1) Zie art. 2-14, wet van 1 augustus 1899, gewijzigd bij de wet van 1 augustus 1963, Staatsblad 15 mei 1965.

(2) Gegevens ontleend aan het verslagboek van de derde Internationale Conferentie over Alcohol en Verkeer te Londen in 1962, zie hieronder (3).

(3) De volgende verslagboeken zijn verschenen: *Proceedings of First International Conference on Alcohol and Traffic*, Stockholm 1951; *Proceedings of the Second International Conference on Alcohol and Road Traffic*, Toronto 1954; *Alcohol and Road Traffic, Proceedings of the Third International Conference* Londen 1962, Londen 1963.

(4) Monroe, D.G., *The Constitutionality of Chemical Testing*

in the United States for Determination of Alcohol Concentration, Proceed. Stockholm, 1951, p. 191 en vlg.

(5) Deze beslissing in de zaak Brehaupt v. Abram wordt aangehaald door Goodhart, A.L., *Blood Tests and the Offence of Driving when Unfit Through Drink*, Proceed. London, 1963, p. 88: Mr. Justice Clark, in delivering the opinion of the court said: « Modern community living requires modern scientific methods of crime detection lest the public go unprotected. The increasing slaughter on our highways, most of which should be avoidable, now reaches the astounding figures only heard of on the battlefield.

As against the right of an individual that his person be held inviolable, even against so slight an intrusion as is involved in applying a blood test of the kind to which millions of Americans submit as a matter of course nearly every day, must be set the interests of society in the scientific determination of intoxication, one of the great causes of the mortal hazards of the road. And the more so since the test likewise may establish innocence, thus affording protection against the treachery of judgment based on one or more of the senses. Furthermore, since our criminal law is to no small extent justified by the assumption of deterrence, the individual's right to immunity from such invasion of the body as is involved in a properly safeguarded blood test is far outweighed by the value of its deterrent effect due to public realization that the issue of driving while under the influence of alcohol can often by this method be taken out of the confusion of conflicting contentions ».

(6) Kammerhofer, O., *Die Alkoholbestimmungen in der Oesterreichischen Strassenverkehrsordnung*, Blut. 1961-62, p. 82-90. (*Blutalkohol*, Wissenschaftliche Zeitschrift für die medizinische und juristische Praxis, Hamburg, gesticht in 1961).

(7) Thans bepaalt de Canadese wet echter dat een regelmatig bewijs kan gehaald worden uit de analyses van bloed, adem, urine, speeksel en andere lichaamssubstanties van de verdachte « notwithstanding that he was not, before he gave the sample, warned that he need not give the sample or that the results of the analysis of the sample might be used in evidence », aldus meegedeeld door Smith en Lucas, *The Development of a Large Scale Breath Testing Programme in Ontario*, Proceed. London, 1963, p. 189-196.

(8) Andreasson, R., *Alcohol and Road Traffic: An International Survey of the Discussions*, Proceed. London, 1963, p. 66-78. — Ook geen verplichting in Canada, waar de weigering zelf niet eens voor de rechtbank dient vermeld te worden, cfr. Smith en Lucas, op. cit. (7), p. 190. — Verder is de bloedproef ook in gebruik in Australië, Griekenland, Japan, Peru, aldus J. Fort, *Drinking and Driving in California and the United States*, Proceed. London, 1963, p. 339-342. Ook in Israël volgens R. Andreasson, op. cit., p. 71.

(9) Zanaldi, L., *Alkohol und Verkehr in Italien*, Proceed. London, 1963, p. 343-349.

(10) Goodhart, A.L., op. cit. (5), p. 89; Smith, J.C., *Alcohol and Road Traffic: The English Law and its Reform Background to the Present Legislation*, Proceed. London, 1963, p. 299-302.

(11) Zie o.m. Andreasson, R., op. cit. (8), p. 69. Volgens dezelfde zou de verplichting ook bestaan in Peru, Zuid-Afrika (in bepaalde omstandigheden), ibid., p. 71.

(12) Aldus Hesse, G., *Die Alkoholbedingte Fahrungsicherheit*, Berlin, 1959, p. 16: « Die Blutentnahme kann zwangsweise gemäss § 81a StPO durchgeführt werden » - Zie hierover, Peters, K., *Zwangsbefugnisse nach § 81a StPO*, Blut. 1963-64, p. 241-43.

(13) Gegeven ontleend aan Proceed. Stockholm, 1951, p. 80. « As regards the blood test, it is the cantonal law which has to deal with it. In no canton is the blood test compulsory. In certain cantons, however, the police or judicial authorities may order the blood test even when the person is unwilling. In other cantons this possibility does not exist ».

(14) Cass., 6 januari en 11 februari 1964, Pas. 1964, I, 472 en 621.

(15) Voor België: Top F., *De alcoholmisdriven aan het stuur en de weigering van bloedproef*, R.W. 1961-62, kol. 669-700, nl. kol. 690; voor Frankrijk: Bloch, E., *Le Droit Français en Matière de Conduite en état d'ivresse ou sous l'empire d'un état alcoolique*, Proceed. London, 1963, p. 312-21, meer bepaald p. 317; voor Oostenrijk: Kammerhofer, O., op. cit. (6), p. 87-89.

(16) Händel, K., *Alkoholbedingte Verkehrsdelikte in den Vereinigten Staaten von Amerika*, Blut 1963-64, p. 86-90. De auteur handelt over de nieuwe Wegcode van de Staat New York (1961). Voor zes andere Staten, waar eveneens « the so-called implied consent laws » gelden, zie: Fort, J., op. cit. (8), p. 340.

(17) Kammerhofer, O., op. cit. (6), p. 87-89.

(18) Cass 16 maart 1964, Pas. 1964, I, 763. Over het probleem, zie o.m. Top F., op. cit. (15), kol. 689-96.

(19) Voor België: Top F., op. cit. (15), kol. 682; voor Frankrijk: Bloch, E., op. cit. (15), p. 317; voor Zweden: Proceed. Stockholm, 1951, p. 73-74; voor Oostenrijk: Kammerhofer, O., op. cit. (6), p. 87-89; voor Zwitserland: Schildknecht, E.F., *Alkohol am Steuer im schweizerischen Recht*, Blut. 1963-64, p. 463-67.

(20) Art. 2-3° lid 2. Wet 1 augustus 1899, gewijzigd bij de wet van 15 april 1958 (Stbl. 25 april 1958), luidt als volgt: « Met dezelfde straffen wordt gestraft, al wie op een openbare plaats een voertuig bestuurt of een rijder geleidt, minder dan twee uren nadat hij door een in artikel 4bis bedoelde ambtenaar of beambte verzocht was zich ervan te onthouden wegens vertoonde tekenen van intoxicatie door alcohol, en zonder wettige reden geweigerd heeft een bloedproef te laten verrichten ».

(21) Voor Oostenrijk: Kammerhofer, O., op. cit. (6), p. 87-89; voor West-Duitsland: Friedrich, R., *Der Streit um die Promille*, Bad Godesberg, 1962, 43 blzn., p. 17.

(22) In Zwitserland luidt art. 91/3 van het Bundesgesetz über den Strassenverkehr (SVG), van kracht geworden op 1.1.1963 als volgt: « Wer sich vorsätzlich einer amtlich angeordneten Blutprobe oder einer zusätzlichen ärztlichen Untersuchung widersetzt oder entzieht oder den Zweck dieser Massnahmen vereitelt,

wird mit Gefängnis bis zu sechs Monate oder mit Busse bestraft». (*Schuldnecht, E.F.*, op. cit. (19), p. 463).

In Noorwegen zou sedert 1959 strafbaar zijn alcohol te gebruiken binnen de 6 uur volgend op een ongeval, indien men zich aan een bekeuring mag verwachten (*Versle, S.C.*, La loi du 15 avril 1958, *Problèmes juridiques et de politique criminelle*, uittreksel uit R.D.P., juni 1964, p. 1-30, op. p. 22).

(23) Voor Nederland: *Froentjes, W.* *An Analysis of 10.000 Blood Tests in the Netherlands*, Proceed. London, 1963, 179-188, nl. op. p. 179; voor Frankrijk: *Bloch, E.*, op. cit. (15), p. 318-19; voor Engeland: *Smith, J.C.*, op. cit. (10), p. 301. *Andreasson, R.*, op. cit. (8), p. 71, vermeldt hetzelfde voor Denemarken, Finland, Luxemburg en Zwitserland.

(24) In Engeland betekende dronkenschap in de zin van de Licensing Act van 1872 « drunk to the extent we should call a drunken man » of « drunk is what an ordinary reasonable person would consider such ». In de zaak *Presdee* (1927) werd voor de rechter betoogd: « A man is not necessarily drunk at all because he is unfit through alcohol to handle a motor-car. Here the offence is drunkenness: the motor car, so to say, is a mere aggravation. » (*Smith, J.C.*, op. cit. (10), p. 299).

(25) *Smith, J.C.*, op. cit. (10), p. 301.

(26) *Ibidem*, p. 301: « The Act also seeks to deal with the difficulties of proof. It requires the court to have regard to the evidence as to the quantity of alcohol in the body as ascertained from a specimen of blood, urine or breath; but it gives no guidance as to amount which might be considered to impair driving ability, and the courts will be dependent on expert evidence as to this in each case ».

(27) *Ibidem*, p. 300-301.

(28) Een interessante ontleding van de Franse Wet vindt men bij *Bloch, E.*, op. cit. (15). - Uitvoerig besproken arrest, *Cass. fr.*, 5 januari 1962, *Dalloz*, 1962, 296, door *J.P. Brunet, Preuve de l'état alcoolique (article 1er du Code de la route)*, *Gaz. Pal.*, 4 januari 1963, p. 4. Zie ook bondig overzicht van Franse rechtspraak in voormelde bijdrage van *Bloch*.

(29) Zie o.m. *Trib. cor. de Pontoise*, 23 juni 1959, *Gaz. Pal.*, 1959, 2, 211: het bloedalcoholgehalte van de verdachte bedroeg 2 gr. per liter, er waren echter bij hem geen tekenen vastgesteld van « excitation alcoolique », zodat de rechtbank oordeelde: « A défaut de telles constatations, le tribunal ne saurait déclarer l'existence d'un état alcoolique en fonction d'un simple chiffre qui, dans l'état actuel des connaissances scientifiques en la matière, ne démontre absolument pas l'état d'ivresse ou la moindre altération de l'équilibre sensoriel, caractérisant l'état alcoolique que le législateur a voulu atteindre ».

(30) *Trib. Grande Instance de la Seine*, 5 juni 1963, *D.H.*, 1964, som., 26. - Meer genuanceerd: *Trib. cor. de Montbéliard*, 24 april 1964, *D.H.*, 1964, jur., 634, met noot van de inzake zetelende substituut *J. Pélier*.

(31) Zie overzicht bij *Andreasson*, op. cit. (8), p. 71.

(32) *Foregger, E.*, *Allgemeine Lehren aus den österreichischen Erfahrungen bei der Bekämpfung der Alkoholfahrt*, *Blut*, 1963-64, p. 385-395.

(33) *Kammerhofer, O.*, op. cit. (6), p. 86.

(34) *Klette, R.*, *Effects of Legislation concerning Drunken Driving in Sweden*, Proceed. London, 1963, p. 332-335.

(35) *Andreasson, R.*, op. cit. (8), p. 72; *Surell, V.*, *Application of the Law in Sweden concerning Alcohol and Traffic*, Proceed. London, 1963, p. 307-311.

(36) *Aud Versle, S.C.*, op. cit. (22), p. 8.

(37) Zie in de laatste tijd: *Cass.*, 20 februari 1961, *R.W.* 1961-62, 1200, *Pas.* 1961, I, 667; *Cass.*, 9 april 1962, *Pas.* 1962, I, 893. - Voor meer uitvoerige rechtspraak: *Motte, M.Th.*, *L'évolution de la notion d'ivresse dans la répression de l'ivresse au volant*, *J.T.*, 1960, p. 606 en vlg.; *Versle, S.C.*, op. cit. (22), p. 3-4.

(38) *Geciteerd door Friedrich, R.*, op. cit. (21), p. 10.

(39) In dit aanvankelijk omstreden arrest van 5 november 1953 geeft Bundesrichter Ludwig Martin de volgende bewijsregel:

« Ergibt das Blutalkoholgutachten einen Wert von 1,5 Promille oder mehr und scheiden andere Ursachen als der Genuss geistiger Getränke (Zuckerkrankheit, Narkotika) aus, so steht der äussere Tatbestand des § StVZO fest, mag der Angeklagte auch noch so nachdrücklich versichern, dass er sich voll fahrtüchtig gefühlt habe, mag des Verteidiger noch so viele Beweise für die besondere Alkoholverträglichkeit und -gewöhnung seines Mandanten anbieten, und mag selbst der Sachverständige für seine Person nicht restlos davon überzeugt sein, dass dieser Angeklagten fahrtüchtig war. » (*Uit Friedrich, R.*, op. cit. (21), p. 13. - Voor de bespreking van dit arrest, zie o.m. *Hesse*, op. cit. (12), p. 78. Dit arrest betreft de toepassing van § 315a StGB.

(40) *BGH*, 7 augustus 1963, *Blut*, 1965, p. 30. - Over het probleem zie: *Ducho, E.G.*, *Grenzwert bei Redfahrrern*, *Blut*, 1963-64, p. 356-364. De auteur komt tot het besluit dat een grens van 1 promille aan te bevelen is.

(41) *Bouska, W.*, *Present Problems of Legislation and Jurisdiction on Alcohol and Road Traffic in Germany*, Proceed. London, 1963, p. 322-324, op. p. 323. - Over deze discussie zie: *Lackner, K.*, *Trunkenheit am Steuer als Gefährdungsbestand*, *Blut*, 1963-64, p. 53-62.

(42) Zie o.m. *Amtsgericht Offenbach/Main*, 10 januari 1964, *Blut.*, 1963-64, p. 472; *Amtsgericht Castrop-Rauxel*, 26 mei 1964, *Blut.*, 1965, p. 38.

(43) Gegevens ontleend aan *Schuldnecht, E.F.*, op. cit. (19).

(44) *Schweizerisches Bundesgericht*, 18 juni 1964, *Blut.*, 1965, p. 96, met noot.

(45) *Aldus Breitenacker, L.H.*, *The Effect of the Austrian Legislation concerning Drunken Driving*, Proceed. London, 1963, p. 336-338.

(45bis) Art. 28 § 1, Wet ter bestrijding van het Alcoholmisbruik (1958) wordt aldus toegepast door het Hoogste Gerechtshof, o.m. in de beslissingen van 23 juni en 5 november 1960. Zie hierboven: *Geilke G.*, *Der Alkohol im polnischen Strassenverkehrsrecht*, *Blut.*, 1963-64, p. 211-229.

(46) Gegevens ontleend aan *Weinstein, J.B.*, *Some Thought on Legislation, Alcohol and Drivers in the United States*,

Proceed. Toronto, 1951, p. 82 en vlg. Deze bepaling vindt men terug in de recente *Vehicle and Traffic Law*, State of New York (1961).

(47) *Vamosi, M.*, *Experiences with Non-Alcoholic Traffic in Czechoslovakia*, *Proceed. London*, 1963, p. 79-82.

(48) Volgens een mededeling van Dr. N. Stantscheff (Sofia), *Blut.*, 1963-64, p. 40.

(49) *Andreasson, R.*, op. cit. (8), p. 71.

(50) Wet van 16 juli 1936 besproken in *Proceed. Stockholm*, 1951, p. 56.

(51) *Lackner, R.*, op. cit. (41), p. 53-62.

(52) *Versle, S.C.*, op. cit. (22), p. 4.

(53) *Friedrich, R.*, op. cit. (21). - Het verzet in Duitse juridische middelen tegen de schematische alcoholgrens blijkt verder bij *Hesse, G.*, op. cit. (12), die in een kritische stellingname tegen het BGH-Urteil van 5 november 1953, waarbij de grens op 1,5 promille werd bepaald, o.m. schrijft: « Diese Auffassung ist selbst dann unrichtig, wenn bei einem Blutalkoholwert von 1 promille die meisten Kraftfahrer fahrunsicher wären, da das Gericht nicht wissen kann, ob gerade der spezielle Angeklagte zu den « meisten » Menschen gehört, die bei 1 promille fahrunsicher sein sollen » (p. 79).

(54) *Lackner, E.*, op. cit. (41).

(55) *Bloch, E.*, op. cit. (15), p. 318, die van mening is « que le juge français par sa fonction et pas ses méthodes de travail et de réflexion, répugne en général à l'idée du taux guillotine ». - In dezelfde zin *Friedrich, R.*, op. cit. (21), p. 36: « Diese Vereinfachung der Strafverfolgung durch Fixierung einer niedrigen und starren Promillegrenze vereinfacht die Arbeit für den Richter. Ob dieses bequeme und schematische Denken — das etwa den früheren « gesunden Volksempfinden » vergleichbar ist — dem Recht dient und zum Guten führt, muss von jedem gewissenhaften und gerechtigkeitsbewussten Richter ernstlich bezweifelt werden ».

(56) Over de objectivering van de bewijsoverlevering in verkeerszaken, leze men *Bekaert, H.*, *Autonomie de la répression de la délinquance routière*, *R.D.P.*, 1962, 678.

(57) Wat punt 1 betreft, zie *Lackner K.*, op. cit. (41). Wat punt 2 betreft, zie de zienswijze van Mr. Laurin, die te Stockholm in 1950, tijdens de eerste Internat. Conf., verklaarde: « This unnecessary augmentation of the risk is always a crime even if the augmented risk for a clever driver is not higher than the normal risk for a less clever driver. » (*Proceed. Stockholm*, 1951, p. 257).

(58) *Friedrich, R.*, op. cit. (21), p. 46.

(59) *Dubowski, K.M.*, *Unsettled Issues and Practices in Chemical Testing for Alcohol*, Proceed. London, 1963, p. 203-211.

(60) *Elbel en Schleyer, Blutalkohol*, die wetenschappelijke Grundlagen der Beurteilung von Blutalkoholbefunden bei strassenverkehrsdelikten, Stuttgart, 1956, 226 blzn. Men leest op p. 128: « Die unvermeidliche Differenz zwischen mehreren Analysenwerten desselben Blutprobe beträgt nach unseren Erfahrungen maximal 0,1 ‰. Sie beruht auf der Inhomogenität des Substrates, auf Fehlern bei Vorlage der Säure, Wiege- oder Pipettierfehlern beim Abmessen des Untersuchungsgutes, allenfalls auf Titrationsfehlern ».

(61) *Andreasson, R.*, *Alcohol, Drivers and Traffic Safety*, Stockholm 1960, 74 blz., op. p. 49.

(62) *Knudsen, R.*, *Alcohol and Traffic-safety Legislation in Norway*, Proceed. Stockholm, 1951, p. 236-239. - *Degard, Alcohol and Traffic Problems in Norway — the Medico - Legal Aspects*, Proceed. Stockholm, 1951, p. 240-243.

(63) *Vamosi, M.*, op. cit. (47), p. 82: « Actually my laboratory in Bratislava has a working error of $\pm 0,05$ promille over the last ten years ». - Op de eerste Internationale Conferentie over Ongevallen en Verkeersgeneeskunde te Rome in 1963 verklaarde de Oostenrijkse Prof. Dr. Med. L.H. Breitenacker dat in zijn laboratorium met een foutmarge van 0,3 tot 0,5 promille gerekend wordt - (vermeld door *Andreasson, R.*, *Internationale Erörterungen zur Frage des zulässigen Grenzwertes*, *Blut*, 1963-64, p. 231-232).

(64) Prof. Dr. *Comer*, Directeur van het Epidemiologisch Rijkslaboratorium te Gent, hield een voordracht, waarvan de tekst beschikbaar is geworden: *De Bepaling van het Bloedalcoholgehalte en de Wet van 1958 op de Bloedafneming*, 1964, 17 blz. De vermelde passus op p. 14.

(65) *Corr. Brussel*, 1 december 1961, *J.T.* 1961, 426.

(66) *Friedrich, R.*, op. cit. (21), p. 33: « Die Rückrechnung vom Promille-wert der Blutprobe zum Blutalkoholgehalt der Tatzeit ist mit noch grösseren Fehlermöglichkeiten behaftet als der Blutalkohol Test an sich ». - *Klette, H.*, op. cit. (34), p. 333: « A backreckoning of the bloodtest to the time of the driving must be made — often a very difficult task for the authorities, since they often miss some important checking-points ».

(67) *Froentjes, W.*, *Het Bloedalcoholgehalte onder verschillende omstandigheden*, T.v. S., LXVII (1958), p. 137: « Bij het in de praktijk terugrekenen, waarbij men de ware b(verbandsfactor n.v.s.) niet kent, gebruikt men als grenzen meestal 0,10 ‰ als minimum en 0,20 ‰ als maximum, terwijl als gemiddelde waarde 0,15 ‰ wordt gebruikt. In bijna 90 % van de gevallen is dit juist terwijl in 3 % der gevallen een waarde lager dan 0,10 ‰ wordt gevonden en wel maximaal 0,03 ‰ lager ».

(68) Zie o.m. *Elbel en Schleyer*, op. cit. (60), p. 15: « Jedenfalls beginnt die Resorption beim Menschen ausserordentlich rasch. Die Blutalkoholkurve steigt an und erreicht ihren Höhepunkt im Nüchternversuch manchmal schon nach 20, ja nach 10 Min., meistens haben wir den Kulminationspunkt in Übereinstimmung mit Jungmichel 1933 I), österlind, Ahlen und Wilff und anderen Autoren zwischen 30 und 60 Minuten gesehen ».

(69) *Froentjes, W.*, op. cit. (67), p. 136. Deze deskundige wijst erop dat er van terugrekening slechts sprake kan zijn, indien vaststaat dat het maximum in de curve met tenminste 1/2 à 1 uur is overschreden. In plaats van een rechtlijnige afval vertoont de curve een plateau door na-resorptie. - *Ponsold, A.*, *Die Plateaubildung (Gréhant) in der Blutalkoholkurve*, Proceed. London, 1963, 199-202.

(70) *Cfr.* (69): Een bloedproef genomen vooraleer minstens

anderhalf uur verstreken is sedert het laatste drankgebruik geeft overigens geen juist beeld. Daarom leest men in het Duitse « Protokoll für die Alkoholbestimmung im Blut » de volgende richtlijn: « Die Blutprobe soll so früh wie möglich entnommen werden. Beträgt der Zeitabstand zwischen Blutentnahme und Ende des Alkoholgenußes weniger als ein-einhalb Stunden, muß eine zweite Blutentnahme im entsprechenden Zeitabstand erfolgen, da sonst eine Rückrechnung hinsichtlich der insgesamt genossenen Alkoholmenge nicht möglich ist ». (Blut, 1965, 151-152.).

(71) Men leze in dit verband: Hentrich, L., Die Blutprobe als Beweismittel im Strafprozess. Blut, 1961-62, p. 14-20.

(72) Surell, V., op. cit. (35), p. 307 en p. 309.

(73) Verslag Kamercommissie van Justitie, Parl. Besch., 1955-56, Nr. 397-2, p. 10.

(74) Zie o.m. Luik, 18 december 1963, J.T., 166. In het behandelde geval bedroeg de uitslag van de analyse 1,35 ‰ volgens de gerechtelijke expert en 1,36 ‰ volgens de tegenexpertise. Het Hof overwoog: « Attendu que le temps écoulé depuis la collision jusqu'au prélèvement, ainsi que le coefficient de combustion propre au prévenu n'ont pu être déterminés avec une précision suffisante pour qu'il puisse être déduit sans possibilité d'erreur qu'au moment des faits, le taux d'alcool dans le sang de N. était d'au moins de 1,5 gr pour mille ». - Cass., 16 maart 1964, Pas. 1964, I, 767: de feitenrechter apprecieert in welke mate het alcoholgehalte zich gewijzigd heeft tussen het ongeval en het ogenblik van de bloedafname.

(75) Andreasson, R., Swedish Legislation on Alcohol and Road Traffic and its Effects, Proceed. London, 1963, p. 74-78.

(76) Memorie van Toelichting, p. 6: « Het cijfer 1,5 gr. per duizend kan enigszins willekeurig lijken zoals elke limiet (de leeftijd van de burgerlijke meerderjarigheid, de leeftijd vereist om een auto te mogen besturen, de termijn van de verjaring van de publieke vordering), maar het werd gekozen met inachtneming van de informatiegegevens, verstrekt door wetenschappelijke waarnemingen. Er mag gezegd dat het alcoholinhoudgehalte van 1,5 gr. per duizend bij iedereen een ernstige alcoholische intoxicatie teweegbrengt welke bij de meesten niet ver af staat van de kennelijke dronkenschap ». (Parl. Besch., Kamer, 1955-56, Nr. 397-1, p. 6).

(77) Versele, S.C., op. cit. (22), p. 16: « L'ivresse au volant gagnerait à être définie à partir de critères psycho-physiques concrets et spécifiques à la conduite d'un véhicule, plutôt qu'en fonction d'une appréciation morale-philosophique d'ordre abstrait et général ».

(78) Idem, p. 17.

(79) Idem, p. 19.

(80) Comer, op. cit. (64), p. 15-16.

(81) Klette, H., op. cit. (34), p. 334.

(82) Idem, p. 335.

(83) Aldus geornuleerd door Dr. Comer, F.A., op. cit. (64), p. 16. - Zie eveneens over « Le Contrôle alvéolaire préalable » Versele, S.C., op. cit. (22), p. 21-22 en daar geciteerde werken.

(84) Cfr. (83).

(85) Parl. Besch., Kamer, 1055-56, Nr. 397-2, p. 5.

(86) Zie betreffende dit element: Hardt, H.K. Grundlagen der Strafzumessung in Verkehrsstrafsachen, Blut, 1962-63, p. 306-323, meer bepaald p. 314. De auteur maakt gewag van een in de rechtspraak gevormde regel, volgens dewelke onderscheid moet gemaakt worden tussen betichten die gedronken hebben zonder te weten dat ze nog zouden moeten sturen en betichten die dronken in het volle bewustzijn dat zij hierna nog aan het verkeer moesten deelnemen. Voor deze laatsten is een onvoorwaardelijke gevangenisstraf steeds verantwoord.

(87) Wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen bepaalt in art. 16: « Geen verlies of schade, veroorzaakt door de daad of door de grove fout van de verzekerde, is ten laste van de verzekeraar; deze kan zelfs de premie voor zich behouden of ze opeisen, indien hij reeds begonnen had de risico's te lopen ». (Ned. vertaling cfr. Wetboek van Koophandel, uitgave Ronse-Nuytinck, Gent, 1965).

(88) Rb. Luik, 14 januari 1952, R.G.A.R. (1953), nr. 5231, J.T. 1952, 318; Rb. Luik, 28 december 1952, R.G.A.R. (1954), nr. 5460. Zie ook meer algemeen: Luik, 11 december 1951, Luik, 14 dec. 1951, R.G.A.R. (1952), nr. 5030; Rb. Luik, 28 april 1952, R.G.A.R. (1954), 5460; Luik, 3 december 1952, R.G.A.R. (1954), Brussel, 18 februari 1954, R.W., 1954-55, kol. 1715; Luik, 29 februari 1956, J.T., 1956, 688.

(89) Cass., 29 januari 1953, Pas., 1953, I, 415; Cass. 22 mei 1953, Pas. 1953, I, 735. Zie commentaar hierover: R. Drion, R.G.A.R. (1954), nr. 5324/2 en De Cannière, J., Dronkenschap aan het stuur en verzekerd risico, R.W., 1954-55, k. 1697 en vlg.

(90) O.m. Luik, 16 april 1959, J.T., 1959, 407.

(91) Zie Drion, R., geciteerde noot (89).

(92) Wat de grove fout betreft: Brussel, 18 december 1952, B.A., 1953, 250; Rb. Gent, 16 april 1955, B.A., 1955, 404; Rb. Charleroi, 28 oktober 1958, B.A., 1959, 229; Rb. Brussel, 11 april 1960, J.T., 1961, 428; Rb. Luik, 30 mei 1960, 1961 J.T., 155; Luik, 6 december 1960, R.G.A.R. (1962), nr. 6955; Rb. Antwerpen, 20 april 1965, R.W., 1965-66, kol. 247 (abnormale oververmoeidheid).

Wat de oorzaak betreft: Luik, 15 april 1954, R.G.A.R. (1955), nr. 5530; Hrb. Kortrijk, 5 november 1957, B.A., 1958, 547.

(93) Volgens De Cannière, J., op. cit., (89), moesten de Maatschappijen de moed hebben het drankrisico uitdrukkelijker uit hun waarborg te sluiten.

Antwoord van Mr. A. DE CORDIER, Stafhouder der Balie van Gent

Mijnheer de Voorzitter,

Ik wil U in de eerste plaats dank zeggen om de vriendelijke woorden die U mij komt toe te sturen.

Ik hoef U niet te zeggen met welke belangstelling de Stafhouder en de Leden van de Raad der Orde, de werkzaamheden en de bedrijvigheid van de Conferentie der Jonge Balie volgen.

De Conferentie is voor de Raad der Orde een zeer kostbare hulp. De rol van de conferenties is voor de opleiding van de jonge advocaat zeer belangrijk, even belangrijk als die van de patroon.

De jonge advocaat die zijn eerste schreden in het Paleis doet, voelt zich onwennig, afgezonderd en aan zijn lot overgelaten.

In de schoot van de Conferentie voelt hij zich thuis.

Daar heeft hij de gelegenheid om kennis te maken met de jongeren die hem zijn voorafgegaan en door deze ingewijd te worden in de gewoonten en de tradities van het Paleis. Daar kan hij de vragen stellen en de inlichtingen vragen die hij misschien niet zal durven stellen aan zijn patroon of aan andere confraters uit vrees van blijk te geven van onwetendheid.

De geest die in onze Conferenties heerst is uitstekend, zoals overigens doorgaans aan de Balie.

Ik meen te mogen zeggen dat in weinige corporaties, de geest van confraterniteit, de goede verstandhouding en de solidariteit zo sterk is als aan de Balie. Wellicht is dit te wijten aan het feit dat een eeuwenlange ervaring een geleerd heeft dat ons beroep onhoudbaar is zonder wederzijdse dienstvaardigheid en begrip.

De naam van een balie is in grote mate deze van het geheel van haar leden: daarom zijn wij zozeer begaan

met de opleiding van onze jonge confraters; daarom waarderen wij ten zeerste de inspanningen die de Conferentie zich getroost om onze debutanten te helpen en hen vertrouwd te maken met de tradities van het beroep en met hun beroepsplichten.

Dat U, Mr. Baert, thans het voorzitterschap van de Vlaamse Conferentie waarneemt, verheugt ons ten zeerste.

Uw verkiezing tot voorzitter heeft de algemene instemming weggedragen.

Van bij uwe inschrijving aan de balie, hebt U de aandacht van uwe confraters en van de magistraten gaande gemaakt.

Uw bedrijvigheid, uw objectiviteit, uw correctheid, uw hoffelijkheid hebben U de algemene achting en de sympathie van uw confraters bezorgd.

Onder uw voorzitterschap, onder uw bevoegde en bezielende leiding hebben wij de zekerheid dat de Conferentie twee jaren van bloei en intense bedrijvigheid tegemoet gaat.

Het weze voor mij de gelegenheid om hier hulde te brengen aan de huidige generatie van jonge advocaten die de moed hebben gehad het harde balieleven aan te gaan, wetend wat hen te wachten stond.

De sterke vermindering van het aantal jonge advocaten, de geleidelijke ontvolking van de balie, die bij meerdere gelegenheden en acht dagen geleden nog door Mr. Campiön, voorzitter van de Conférence du Jeune Barreau te Brussel, terecht betreurd werd, wordt gelukkig gecompenseerd door de hoge kwaliteit.

Het werk dat thans door onze jongeren wordt gepresteerd, de ernst en de bekwaamheid waarmee zij hun taak volbrengen, is een verheugend verschijnsel.

De sterke drang naar grondig, rechtskundig en wetenschappelijk werk, die wij kunnen vaststellen, manifesteert zich voornamelijk in de grote belangstelling voor en de medewerking onder een of andere vorm aan de Algemene Praktische Rechtsverzameling. Het uitgeven van dit merkwaardig rechtsrepertorium dat men aanvankelijk in de juristenwereld «het grote avontuur» heeft genoemd, is een sterke prikkel geweest voor onze Vlaamse jongeren; de geestdrift waarmee aan deze uitgave is gewerkt is aanstekelijk geweest en heeft een zeer grote invloed uitgeoefend op de werklust en de vorming van onze jonge practici, invloed die verdient onderlijnd te worden.

Ik wens dan ook van deze gelegenheid dankbaar gebruik te maken om confrater Prof. Jan Ronse en al zijn medewerkers hulde te brengen en hen te danken om dit grootse opzet dat zij met zoveel taai wilskracht en ten koste van zoveel inspanningen hebben verwezenlijkt. Misschien hebben zij er zichzelf niet zo goed rekenschap kunnen van geven, maar de invloed en de weerslag die dit initiatief op de vorming van de jonge balie heeft gehad, is enorm geweest.

Mijn Waarde Confrater, Mr. Top.

Ik wil hier — onmiddellijk aansluitend bij hetgeen ik kom te zeggen in betrekking met de werklust en de vorming van de jongere leden van de balie — al dadelijk zeggen dat U een der voornaamste exponenten zijt van deze schaar jongeren, die wensen onderlegde, geschoolde en degelijke advocaten te worden en die beseffen dat de hervorming en de herwaardering van het beroep waarover zoveel gesproken wordt, in de eerste plaats te verwachten is van de bekwaamheid, de bevoegdheid en de hoge intellectuele standing van de advocaten zelf.

U behoort tot diegenen die het werk niet afschrikt.

Van de beginne af hebt U een grote bedrijvigheid aan de dag gelegd en U hebt begrepen dat de stage-tijd en de eerste baliejaren de gelegenheid bij uitstek, de enige gelegenheid ten slotte, zijn, om een grondige professionele onderlegdheid en vorming te verwerven.

Assistent aan de Universiteit te Leuven, hebt U reeds meerdere publicaties op uw actief en onder meer in betrekking met het onderwerp dat U vandaag hebt behandeld.

Met de meeste belangstelling hebben wij naar uw rede geluisterd, in de eerste plaats omdat het onderwerp dat U hebt behandeld uitermate actueel en interessant is, in de tweede plaats om de boeiende en de klare, heldere wijze waarop U de vrij technische en zeer verscheiden aspecten er van hebt uiteengezet.

De verkeersveiligheid, de bescherming van de menselijke integriteit is ongetwijfeld een der problemen die onze volledige aandacht verdienen en opeisen.

Terecht hebt U er op gewezen dat alle middelen dienen in het werk gesteld om de tol die wij aan het verkeer betalen zoveel mogelijk te beperken en tot een minimum te herleiden.

Huiveringwekkend zijn de statistieken van dodelijke en zware ongevallen die wij in de laatste jaren hebben moeten boeken en die steeds in stijgende lijn gaan.

Het is niet overdreven te zeggen dat niemand meer aan dit gevaar ontsnapt.

De enorme inspanningen die worden gedaan om het wegennet te verbeteren, de technische uitwerking van de voertuigen te perfectioneren, de controle te verscherpen, de educatieve campagnes die sinds jaren werden gevoerd, blijken niet bij machte om het aantal ongevallen in te dijken.

Een der belangrijkste aspecten van dit angstwekkend probleem is ongetwijfeld: het verkeer en het alcoholverbruik.

Bij de aanvang van uw betoog, komt U al dadelijk tot de vaststelling dat de strijd tegen de occasionele gevaren die de verkeersveiligheid bedreigen, slechts tot een resultaat kan leiden, zo hij gesteund is op een wetgeving en een overheidsbeleid die op adequate wijze deze gevaren helpen bestrijden.

Volkomen akkoord.

De veiligheid van het verkeer eist dat er drastisch zou worden opgetreden. Strenge maatregelen blijken thans onontbeerlijk.

De huidige verkeersvoorwaarden zijn zodanig dat de normale risico's reeds fantastisch groot zijn. Het is onverantwoord deze risico's nog op abnormale wijze te vergroten door daden of handelingen die zeer goed kunnen vermeden worden.

* * *

In het eerste deel van uwe verhandeling hebt U een overzicht gegeven van de vergelijkende wetgeving die in de meeste landen, die een druk verkeer kennen, is tot stand gekomen.

Deze vergelijkende studie voorziet in een leemte die zich sinds vele jaren voordoet.

Bij de voorbereiding van de wet van 15 april 1958 werd menigmaal geklaagd over het ontbreken van een grondig vergelijkend overzicht en bij mijn weten is het voor het eerst dat een zo volledige en instructieve documentatie werd bijeengebracht.

Op zeer bevattelijke wijze hebt U de evolutie geschetst van het alcohol-verkeersprobleem in ongeveer alle landen en de verscheidenheid in de methode, opvatting en oplossing uiteengezet.

Uit deze uiteenzetting kan als eerste vaststelling afgeleid worden dat zo eenieder er over akkoord gaat dat het alcoholmisbruik moet uitgeroeid of zoveel mogelijk beperkt worden, de meningen zeer uiteenlopend zijn nopens de wijze waarop dit moet gebeuren.

De algemene strekking, die uit deze vergelijkende studie naar voren treedt, is het aanvaarden van de bloedproef als bewijsmiddel, 't zij van intoxicatie, 't zij van vermindering van stuurvaardigheid en tevens een uitgesproken verscherping van de beteugeling van de alcoholdelicten.

Ongetwijfeld heeft de vervolmaking van de wetenschappelijke methoden om de alcoholhemie vast te stellen een belangrijk aandeel gehad in deze evolutie. Waar men vroeger zeer achterdochtig stond tegenover de betrouwbaarheid van de staalnemingen en van de analyses, heeft in het laatste decennium de verbetering van de apparatuur en van de uitrusting van onze laboratoria, de geschooldheid van gespecialiseerde practici en een grotere eenvormigheid in de methoden van het bloedonderzoek deze achterdocht grotendeels doen verdwijnen.

Geruststellend is op dit punt het feit dat de cijfers die U hebt aangehaald, als zijnde deze die gelden voor de bepaling van de intoxicatie en de alcoholhemie zeer benaderend dezelfde zijn in alle landen. Alleen in de interpretatie die aan deze cijfers in betrekking met de stuurvaardigheid wordt gegeven is er een markant verschil.

Toch zijn er nog een indrukwekkend aantal landen waar de bloedproef hoewel zij er wel in gebruik is, niet verplichtend is. Ik citeer uit uw betoog Engeland, Finland, Denemarken, Nederland, Italië, Joegoslavië, Luxemburg.

De tegenstand tegen het verplicht maken van de bloedproef gaat uit van het principe van de individuele vrijheid en van de onschendbaarheid van de menselijke persoonlijkheid: men kan niemand verplichten tegen zichzelf het bewijs te leveren van zijn schuld en het nemen van een bloedproef is strijdig met de menselijke waardigheid.

Ook bij ons heeft het moeite gekost om deze tegenstand te overwinnen.

Bij het tot stand komen van de wet van 15 april 1958 is dit een ernstig twistpunt geweest.

Het verslag in de Kamer van Volksvertegenwoordigers had zich gunstig uitgesproken voor het invoeren van de verplichte bloedproef, argumenterend van het feit dat de bloedproef voordien geen noemenswaardige tegenstand had ontmoet en kwam tot het besluit dat het nemen van een bloedproef niet ernstig als een aanslag op de menselijke waardigheid kan beschouwd worden, niet meer bijv. dan het nemen van vingerafdrukken.

De Raad van State was het hiermede niet eens, vond dat de bloedproef een veel ernstiger maatregel was dan het nemen van vingerafdrukken en was van oordeel dat elke aanslag, hoe licht ook, op de menselijke persoonlijkheid, een principiële kwestie uitmaakt. Het is slechts schoorvoetend en om reden van de absolute noodzakelijkheid om radikale maatregelen te treffen tegenover het stijgend gevaar van de alcoholintoxicatie aan het stuur, dat hij zich ten slotte bij de voorgestelde hervorming heeft neergelegd, onder het dubbele voorbehoud dat de bloedproef nooit onder dwang kon gebeuren en dat de weigering slechts strafbaar is, wanneer zij zonder wettige reden geschiedt.

Wij menen niet dat ten overstaan van het enorme gevaar dat voor de gemeenschap en voor het individu ontstaan is uit het onvermijdelijk druk en snel verkeer, men nog kan schermen met het principe van de onaantastbaarheid van de menselijke persoon.

Waar het vaststaat dat de bloedproef het betrouwbaarste het zekerste bewijsmiddel is om de alcoholintoxicatie en het gemis aan stuurvaardigheid vast te stellen, moet de bescherming van de maatschappij en van de slachtoffers en zeer dikwijls van de alcohol-delinquent tegen zichzelf primeren tegenover het principe van de individuele vrijheid. Men zou kunnen de vraag stellen of naast de principieel vastheid op het stuk van de individuele vrijheid, die aan de grondslag ligt van dit verzet, niet eveneens de overweging geldt die de Heer Houzeau, een der verslaggevers van de wet van 16 augustus 1877 op de openbare dronkenschap, in zijn verslag neerschreef: « Nos populations excusent l'ivresse comme le Calabrais excuse la vengeance, parce que malheureusement un grand nombre de nos concitoyens sentent qu'ils sont plus ou moins exposés à avoir un jour besoin de cette indulgence. »

Ten overstaan van de huidige gevaren moet de wetgever tot radicale maatregelen overgaan, zelfs ten koste van een deeltje van de individuele vrijheid.

Precies twee honderd jaar geleden schreef de Italiaanse penalist, markies Cesar Beccaria Bonesano in zijn « Traité des Délits et des Peines »: « Il n'existe personne que la seule vue du bien public ait engagé à faire le sacrifice gratuit d'une portion de sa liberté. Pareilles chimères sont bonnes à reléguer dans les romans. »

» Chacun de nous se regardant comme le centre de toutes les combinaisons de cet univers voudrait, s'il était possible, n'être lié par aucune des conventions qui obligent les autres.

» ...C'est la nécessité qui a contraint les hommes à céder une partie de leur liberté et il est bien certain que chacun n'en veut mettre dans le dépôt public que la plus petite portion possible c.à.d. précisément ce qu'il faut pour engager les autres à le défendre.

» Or, l'ensemble de toutes ces portions de liberté constitue le droit de punir. »

Laat dit nu een al te pessimistische visie zijn van de menselijke goedwil, maar niemand kan nog betwijfelen dat de noodwendigheid om een nieuw deeltje van onze duurzame vrijheid op te offeren, hier aanwezig is.

Zeër terecht onderlijnt U, dat het gevaar dat moet geweerd worden, gelegen is in de verhoging van het risico dat spruit uit het alcoholgebruik van iemand die een snelrijdend voertuig stuurt.

Dit was ook reeds de opvatting die voorzat bij de voorbereiding van de wet van 15 april 1958: De Heer Stafhouder Lilar, toen minister van Justitie, schreef in de memorie van toelichting van deze wet: Het is niet de alcoholintoxicatie als dusdanig die moet beteugeld worden, het is het feit van de verzwaring van het risico aan het stuur door zich tengevolge van alcoholgebruik bloot te stellen aan het gevaar niet meer de vereiste hoedanigheden te bezitten om nog veilig te sturen. »

Uitgaande van het idee dat het de verhoging is van het risico dat strafbaar moet worden gesteld en dat men niet moet toegelaten worden te sturen, nadat men gedronken heeft in die mate dat overeenkomstig de wetenschappelijke bevindingen, de stuurvaardigheid in de meeste gevallen reeds zal aangetast zijn, komt U tot de aanvaarding van het abstracte verkeersdelict, dat gefundeerd wordt als volgt: « Waar het onmogelijk is, met het oog op de doelmatige beteugeling van een bepaald gevaar, in elk concreet geval, de gevaarlijke handeling te onderscheiden van de niet gevaarlijke, moet de volledige groep handelingen verboden worden. »

En U voegt eraan toe: gaat men niet op dezelfde wijze te werk, wanneer men het sturen verbiedt aan personen die een bepaalde leeftijd niet hebben bereikt of die niet in het bezit zijn van een rijbewijs, zonder ermede rekening te houden dat betrokkenen misschien van meer stuurvaardigheid blijk geven dan sommige personen.

Hier is, meen ik, toch wel enig verschil aanwezig: men weet inderdaad zeer goed dat men niet de vereiste ouderdom of geen rijbewijs bezit, maar het is niet altijd zo gemakkelijk om te weten, wanneer men de graad van alcoholintoxicatie bereikt heeft die de stuurvaardigheid in strafwaardige mate vermindert.

Wanneer ik bijv. lees — en dit is een vaststelling die wij in de dagelijkse praktijk ontmoeten — dat volgens de tabellen van Casier en Delaunois, bij het aanwezig zijn van een promille van 1,5, 82 % van de « patiënten » de klinische symptomen van dronkenschap vertonen, dan zijn er toch nog altijd 18 % die deze symptomen niet vertonen en voor wie een veroordeling uit hoofde van dronkenschap en zelfs van niet-stuurvaardigheid niet verantwoord is.

Waarde Confrater,

Het voorstel om de kwalificatie dronkenschap te laten varen en te vervangen door een algemeen intoxicatiemisdrijf zoals voorgesteld door de Heer Versele, waarbij strafbaar wordt gesteld het feit van een voertuig te sturen, wanneer de bestuurder, tengevolge van alcoholgebruik moet geacht worden niet meer stuurvaardig te zijn, kan ik wel bijtreden, maar ik zou het

niet durven onderschrijven waar U aan deze formulering het wettelijk vermoeden vastknoopt dat de niet-stuurvaardigheid aanwezig is vanaf een alcoholgehalte van 1,5 per mille.

Het lijkt mij verkieslijk bij de tekst te blijven zoals geformuleerd door de Heer Versele en aan de Rechtbank over te laten te oordelen op grond van het resultaat van de bloedproef en alle andere nuttige elementen of de bestuurder al dan niet nog de nodige hoedanigheden bezat om veilig te sturen, ongeacht het pro mille alcoholgehalte.

Ik vrees inderdaad dat men al te veel geneigd zou zijn om de stuurvaardigheid te vereenzelvigen met de aanwezigheid van een alcoholgehalte van 1,5 ‰, terwijl het een algemeen aanvaard feit is dat ook beneden dit alcoholgehalte, vele bestuurders niet meer de nodige stuurvastheid bezitten.

Wel vind ik nuttig en aanvaardbaar het invoeren van een minimum alcoholgrens om de fout van de bestuurder te beteugelen, die zonder geïntoxiceerd te zijn, het risico eigen aan het stuur op vrijwillige wijze heeft verhoogd en deze grens vast te stellen op een alcoholgehalte van 1 per duizend, dat in bijna alle landen wordt aanvaard.

In betrekking met de opsporing van het alcoholdelict, meent U dat voor een doelmatige beteugeling vereist is dat de bekeuring kan geschieden ook in de gevallen waarin geen klinische alcoholbenedeling aanwezig is en vooral de betrokkene een onheil heeft aangericht.

Ik kan hiermede in principe akkoord gaan, toch lijkt het procédé van de alcotest mij niet aangewezen: ik meen dat het in zijn huidige vorm niet nuttig kan gebruikt worden. Het schijnt mij toe dat de redenen die door de Kamercommissie van Justitie in 1955-56 hiertegen werd aangevoerd nog steeds gelden; de bedenking dat het gebruik van de alcotest aanleiding kon geven tot misbruik en het verkeer op ernstige wijze kon verstoren lijkt mij gegrond, vooral dat dit apparaat hoofdzakelijk zal moeten aangewend worden om die gevallen te detecteren waarvoor weinig of geen aanduiding bestaat. In feite is het zo dat de alcotest reageert op een zeer lichte dosis alcohol. Vele weggebruikers en niet zonder reden zouden het tergend vinden een bloedproef te moeten ondergaan voor een alcoholgehalte dat bijv. minder dan 0,5 promille zou bedragen.

Het systeem zou wel aanvaardbaar zijn m.i. indien een apparaat kon uitgedacht worden dat reageert op een hogere dosis alcohol die het nemen van een bloedproef kan rechtvaardigen.

Ten slotte een woord over het verhaal van de verzekeraar op grond van de zware fout voorzien bij art. 16 van de algemene verzekeringswet, in geval van dronkenschap of intoxicatie.

Volgens de bekende arresten van het Hof van Cassatie van 1953 is er slechts een grove fout in geval van een verregaande nalatigheid grenzende aan opzet en waarbij de verzekerde bewust was of moest zijn van het feit dat het risico buiten het voorzienbare verhoogd werd.

Deze bepaling is vrij vaag. In feite wordt zij door de Rechtbanken zeer breed geïnterpreteerd. Maar ik meen dat men toch te ver zou gaan met het verzekerd risico als uitgesloten te beschouwen van het ogenblik dat er een bloedalcoholgehalte van 1,5 promille aanwezig is en hieruit te besluiten dat dit drankgebruik ipso facto in verband staat met de foutieve rijwijze van de verzekerde.

Hier worden bovendien, de belangen van de slachtoffers over het hoofd gezien. De uitsluiting van dit

risico zou voor gevolg hebben dat een groot aantal ongevallen niet meer zou gedekt zijn door verzekering, waar nu alle gevallen welke ook het alcoholgehalte weze wel gedekt zijn, en de verzekeraar de mogelijkheid heeft bij bewezen dronkenschap of zware intoxicatie verhaal te nemen tegen de verzekerde.

Wij kunnen bezwaarlijk aanvaarden, dat de slachtoffers van dergelijke — meestal zware ongevallen — van alle vergoeding zouden verstoken blijven, daar waar een rechtstreeks verhaal tegen de schuldige volkomen illusoir is.

Waarde Confrater,

De zeer gedocumenteerde verhandeling die U komt voor te dragen is een flinke bijdrage tot de studie van het probleem alcohol en verkeer. Zij zal een rijke bron voor verdere discussie zijn onder specialisten. Ik wens U van harte te feliciteren en mijn hoge waardering uit te spreken voor het door U gepresteerde werk. Ik vrees alleen dat U van avond bij het Banket nog wel enige kritiek zult te verduren hebben: de leden van onze Conferentie die mensen en bovendien vrije Belgen zijn, zullen wellicht geen genoeg nemen met de door U strafbaar gesteld alcoholhemie van 1 promille, die het innemen van 6 glazen wijn aan 8° of 4 borden aan 32° meebrengt.

Laat ons alvast, Mijnheer de Voorzitter, om onze verantwoordelijkheid te dekken, het aperitief en de pousse-café afschaffen en in ieder geval sterke koffie opdienen.

Mijnheer de Voorzitter, Mevrouwen, Mijne Heren, Waarde Confraters,

Het is traditie aan onze Balie dat de Stafhouder bij de Openingszitting van de Conferentie enkele woorden richt tot de nieuw gekomenen.

Ik zal geen deontologische voordracht houden en zeer kort zijn: de inrichting van de deontologische voorlichting wordt trouwens verzekerd door de Conferentie. Alleen enkele wenken.

Het beroep van advocaat is hard en lastig. Het vergt een langdurige aanpassing, veel ervaring en bestendige inspanning. Maar het blijft een mooi beroep dat grote voldoening geeft voor iemand die de nodige discipline kan opbrengen om het bij te houden en er zich behoorlijk wil op voorbereiden.

Ik zei reeds bij de aanvang van mijn tussenkomst dat de stagetijd de ideale tijd is om de grondslag te leggen voor uwe beroepsbekwaamheid.

Maakt er gebruik van, verbeuzelt uw tijd niet.

Onderzoekt zorgvuldig de zaken die U worden toevertrouwd, pro deo's en andere. Zorgt voor het bijhouden van de rechtsliteratuur.

Zorgt voor het aanleggen van een behoorlijke documentatie: modellen van dagvaardingen, rekwesten, besluiten, het klasseren van rechtspraak.

Werk mee aan tijdschriften en repertoria, indien gij daartoe de gelegenheid hebt.

Zeer belangrijk is het aanleren van vreemde talen, minstens van de bijzonderste Europese talen. Met de ontwikkeling van de Euromarkt, de industriële expansie, de steeds toenemende internationale handelsrelaties, wordt de kennis van vreemde talen onontbeerlijk.

Legt U toe op de studie van het Europees recht en de Europese instellingen: ook dit is een onmisbare wetenschap geworden.

Volgt de belangrijke economische, sociale, culturele manifestaties.

Het is voor U de gelegenheid om contacten op te

nemen en relaties aan te kweken die U nuttig zullen zijn.

Wij zien té weinig jongeren op studievergaderingen van economische en culturele aard.

Weest dienstvaardig, hoffelijk, open en eerlijk.

Raadpleegt uw patroon, uw ouderen, de bestuursleden van de Conferentie, de leden van de Raad der Orde, de Stafhouder.

Wij zijn allen bereid U te helpen, U bij te staan.

Wij hebben maar één betrachting en het is ook ons aller belang: een sterke, eensgezinde Balie te vormen die opgewassen is voor de taak die haar te wachten staat. Dit kan maar indien zij in het teken staat van de oude maar nog steeds geldende leuze «*Omnia fraterne*».

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr. Frans BAERT, voorzitter der Conferentie

Mijnheer de Stafhouder,

Onze 17e eeuwse Gentse confrater, *Valentijn De Roose* uitte in zijn *Imago Veri Advocati* de wens dat de advocaten opnieuw, zoals weleer, in de adelstand zouden opgenomen worden. Indien iemand, dan siert U, Mijnheer de Stafhouder, die natuurlijke adel van ons beroep, die van de «*vurige en standvastige beoefenaar van de justitie en van de waarheid*» (*Imago*, hst. V, 2.). En wellicht kon van niemand ooit meer dan van U, die jaar na jaar met een maximum aantal stemmen tot lid van de Raad der Orde werd gekozen, worden gezegd dat hij aan het stafhouderschap niet zou ontsnappen: *Ista ferenda tibi est, sic erat in fatis*.

De Vlaamse Conferentie is fier, in U opnieuw een stafhouder te mogen begroeten, die voorzitter van onze Conferentie is geweest: U hebt inderdaad de Conferentie doorheen de woelige oorlogs- en na-oorlogsjaren geleid, *saevius tranquillius in undis*, met alle takt en moed daartoe nodig. U hebt toen, en ik geloof nauwelijks dat het onbewust was, de basis gelegd voor een spoedige nieuwe bloei van onze Conferentie. Daarvoor weten wij dank.

De inzet van Uw batonnaat heeft ons zeer hoopvol gestemd: zowel het inwendig beleid van het Gentse Balie, als haar vertegenwoordiging naar buiten, en de verdediging van de professionele belangen der advocaten blijken het voorwerp te zijn van Uw aandachtige bekommernis. Uw reeds geprezen takt, zo nodig gepaard aan krachtadigheid, samen met Uw warme hartelijkheid en intense menselijke belangstelling, en niet het minst Uw vanzelfsprekende Vlaamsgezindheid, geven ons de zekerheid dat de leiding van onze Orde in goede handen is.

Ook dit jaar wordt aan de traditie dat de Vlaamse Conferentie op haar openingsvergadering een of meer ministers mag begroeten, geen afbreuk gedaan en wij zijn gelukkig, hier de heren Ministers van Justitie en van Middenstand en de heer Minister-staatssecretaris van Nationale Opvoeding te mogen verwelkomen.

Mijnheer de Minister van Justitie,

Een van Uw zwaarste bewindstaken zal het zijn, het werk van Uw voorganger voortzettend, aan de rechtswereeld een nieuw instrument voor de rechtsbedeling te bezorgen, door het goedkeuren van het nieuw gerechtelijk wetboek. Meer dan beleid, wordt hier schepend werk geveerd.

Moge U de hervorming stuwen in de richting van een goedkope en vlugge afhandeling van de zaken, met vermijden van stefiele bevoegdheids- en procedurebetwistingen, doch met respect voor de wettelijke belangen van de pleiters. Uw wetenschappelijke onderlegdheid, Uw vertrouwde met en sympathie voor de balie, waarvan Uw aanwezigheid op deze vergadering het beste bewijs is, laten in deze alle vertrouwen toe.

Mogen wij dan nog, wat Uw beleid betreft, Mijnheer de Minister, op Uw zin voor duidelijkheid en precisie rekenen, om het Parlement korte, klare en niet te veel wetten te laten stemmen?

De balie zal U voor een en ander erkentelijk zijn, zoals onze Conferentie U dankt voor Uw aanwezigheid hier op deze dag.

Heren Ministers van Middenstand en Nationale Opvoeding, van harte heten wij U welkom in dit rechtsgebouw, dat bij U, Mijnheer de Minister-Staatssecretaris voor Nationale Opvoeding zeker herinneringen opwekt aan de rustiger dagen die U er als magistraat mocht in doorbrengen.

Uw daadwerkelijke sympathie voor onze Conferentie is ons een eer.

Het is node dat wij vandaag de aanwezigheid derven van twee onzer trouwste leden, Staatsministers De Schrijver en Lefevre, beiden elders weerhouden.

Ook de Heer Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep moest zich tot zijn spijt laten verontschuldigen.

Moge hun afwezigheid er een zijn van een enkele dag.

De eerste die onze uitnodiging aanvaardde was de Heer Procureur-Generaal Matthijs. Hij deed het met een deugddoende vanzelfsprekendheid en hartelijkheid.

Groot was dan ook onze teleurstelling toen de Heer Procureur-Generaal zich op het laatste ogenblik wegens ziekte moest verontschuldigen. Groter was wellicht nog de zijne.

Wij wensen hem van harte een spoedig herstel toe.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg,

Wij weten dat Uw dagelijks werk vaak meer dat is van een psycholoog dan van een jurist. Het brengt U in welhaast ontmoedigend voordurend contact met de mensen in hun zwakheid en schamel egoïsme. Hoezeer begrijpen wij dan ook dat U soms onverwacht, tussen twee echtelijke bekgevechten in Uw kabinet, even verstrooiing zoekt in een korte ochtendwandeling door de hoofdstraat...

Moge ook deze vergadering, door haar passieloze staatsie voor U een verheven rustmoment wezen.

U hebt mij gezegd, Mijnheer de Voorzitter, dat U vooral prijs stelt op beknoptheid. Daarom zeer kort: wees welkom, heb dank.

Heren Magistraten van het Hof van Cassatie,

Het gebeurt wel eens dat wij ons zacht ergeren, wanneer precies in onze zaak het Hof van Cassatie de sinds lang vaststaande cassatierechtspraak, waarop wij meenden te mogen rekenen, verandert, en onze zekerheid stukgeslagen wordt...

Doch veel meer verbazen wij er ons over dat Uw hof, met nauwelijks meer magistraten dan honderd jaar geleden, de reusachtige evolutie van het recht heeft kunnen blijven bijhouden, en ondanks alles zo dicht bij

de werkelijkheid is gebeven. En is dan de mogelijkheid tot «omgaan» van Uw hof niet meteen een waarborg tegen ontmenselijking van de rechtspraak?

Wij weten dat U er meer dan wie ook prijs op stelt, op onze vergaderingen aanwezig te mogen zijn, en zijn U dankbaar voor deze blijk van waardering.

Mijnheer de Eerste-Voorzitter van het Militair Gerechtshof; Heren Kamervoorzitters en Raadsheren in het Hof van Beroep, Heren Advocaten-Generaal en Substituten-Procureur-Generaal; Heren Magistraten van Rechtbank en Parket; Mijnheer de Voorzitter en Mijnheer de Referendaris van de Rechtbank van Koophandel; Mevrouw de Adjunkt-Referendaris; Mijnheer de Krijgsauditeur en Heren Substituten-Krijgsauditeur; Heren Vrederechters en andere magistraten hier aanwezig,

Onze Confrater, Mr. Ferdinand Bordewijk, advocaat en literator, schreef eens: «het procederen is *salva reverentia* een roulette; je krijgt er met de jaren een zekere kijk op, maar een systeem om te winnen bestaat er niet». Is het niet uit deze wat ondeugende wijsheid, dat wij telkens weer de moed putten om een vordering in te stellen of te betwisten, labiele theorieën te verdedigen, rechtsmiddelen aan te wenden, en wanneer wij dan toch definitief verliezen, aan de cliënt uit te leggen dat hij eigenlijk wel gelijk had, maar dat de rechtbank het anders zag.

Het verheugt ons U telkens weer op onze vergaderingen, plechtige en andere, weer te zien. Wij verdienen er U van, de Vlaamse Conferentie ook een beetje als Uw vereniging te beschouwen. Hoeft het te worden gezegd, dat wij dit vererende vonnis, ondanks onze onafhankelijkheidszin, niet durven aan te vechten?

Mijnheer de Voorzitter van de Algemene Practische Rechtsverzameling,

Wij weten hoe zeer U in U zelf de geest omdraagt die ook onze Conferentie bezielt.

De Algemene Practische Rechtsverzameling is één der culturele prestaties die het Gerechtsgebouw tot ere strekken, en wij zijn fier en gelukkig dat verscheidene onder ons er actief aan meewerken.

Bij het ten doop houden van de A.P.R. heeft de Vlaamse Conferentie mede peet gestaan. Die geestelijke maagschap laat ons niet meer los.

Mijnheer de Provinciecommandant; Heren Officieren van de Rijkswacht; Heren leden van de Bestendige Deputatie; Mijnheer de Burgemeester; Mijnheer de Rector van de Rijksuniversiteit; Mijnheer de Rector van de Landbouwhogeschool; Heren Consuls; Mijnheer de Voorzitter van de Kamer der Notarissen; Heren hoogwaardigheidsbekleders en vooraanstaanden,

Door Uw aanwezigheid op onze jaarlijkse openingsvergadering bewijst U Uw interesse voor het streven van de cultuurvereniging die de Vlaamse Conferentie is. U te verzuurverken is ons dan ook steeds een onvermogen genoeg.

Moge U van deze vergadering de zekerheid meedragen dat de Gentse Balie méér is dan een aantal min of meer begaafde en geslaagde pleiters, doch een korps dat actief meewerkt aan de verfijning en de uitstraling van onze Nederlandse cultuur.

Mijnheer de Vertegenwoordiger van de Deken van de Orde der Advokaten bij de Hoge Raad der Nederlanden,

Geachte Confrères, Mr. Utermark, Vertegenwoordiger van de Jonge Balie bij de Hoge Raad, Mr. Sorko, Vertegenwoordiger van de vereniging «De Jonge Balie» te Amsterdam en Mr. Cleton, Vertegenwoordiger van het Genootschap «De Jonge Balie» te Rotterdam.

Op 1 november 1963 hield Mr. J.M.L. Cals, thans uw Eerste-Minister, op de eerste dag van het 36ste Nederlands Congres te Antwerpen, een merkwaardige rede over «De Nederlandse Cultuur en het buitenland», waarbij hij uitweidde over de mogelijkheden en middelen tot uitstraling van de hele Nederlandse cultuur in Europa en in de wereld. Daarbij stelde hij te recht, dat vóór alles dient te worden gearbeid aan de volledige integratie van het Nederlandse cultuurgebied zelf; dat onze eigen bijdrage tot de Europese cultuur er in bestaat ons zelf te zijn. En (ik citeer) «hoe kunnen wij beter ons zelf zijn, beter en veelzijdiger die Nederlandse cultuur beleven, dan door ons als dragers van die cultuur hecht aaneen te sluiten?» Bij het slot van zijn rede beklemtoonde hij dat wij het heden in het licht van de toekomst dienen te zien, en niet omgekeerd: «Wij moeten niet alleen het beeld van een verenigd Europa, maar evenzeer dat van een geïntegreerd Nederlands cultuurgebied voor ogen houden, en vanuit die wordende toekomst vandaag handelen. Alleen dan zullen wij niet beneden de maat blijven».

Dat «vandaag handelen» naar dat toekomstbeeld zal bestaan in dagwerk voor die integratie. En zulk dagwerk, niet spectaculair misschien, doch duurzaam, is het contact tussen de confrères uit Vlaanderen en Nederland op vergaderingen als deze, is de osmose tussen de balies van onze beide landen, is ook het streven naar eenmaking van de rechtszaal en van het recht zelf in Noord en Zuid, streven dat door de Vlaamse Conferentie met enthousiasme wordt gevolgd. Onze Conferentie is er fier op dat leden van haar bestuur zich daar met kracht voor inzetten; ik denk aan de activiteit van haar bestuurslid Mr. Storme en haar oud-voorzitters, Mrs. Delva en Ronse, in de Vereniging voor de vergelijkende studie van het Recht van België en Nederland, en aan het pre-advies nopens de burgerlijke vordering voortspruitend uit een misdrijf door Mr. Nuytinck onlangs uitgebracht op de vergadering van de Nederlandse Orde van Advokaten te Middelburg.

Ik denk hier ook aan de samenwerking van juristen uit Noord en Zuid in het «Tijdschrift voor Priyaatrecht».

Mogen de contacten en relaties, de gemeenschappelijke arbeid, zich vermenigvuldigen in lengte van dagen, en aldus op ons terrein, dat van het recht, dat dan toch een belangrijk aspect van de hele cultuur uitmaakt, de integratie van het Nederlandse Cultuurgebied meer en meer tot werkelijkheid maken.

Maître Pierre Victor Dubois, membre du Conseil de l'Ordre des Avocats à la Cour de Paris, représentant Monsieur le bâtonnier, Chers Confrères, secrétaires de la Conférence du Stage.

Des liens solides de confraternité unissent nos deux barreaux depuis longue date. Et nous vous sommes reconnaissants de votre présence qui nous honore, ainsi que de la patience avec laquelle vous vous prêtez chaque année à l'épreuve de la conférence de rentrée dans une langue qui vous est si peu commune. Aussi, pour vous aider à vous retrouver quelque peu dans le labyrinthe du texte néerlandais, nous vous tendons, comme un fil d'Ariane, trop mince je l'admets, ce compte-rendu que vous aurez trouvé sur vos sièges.

Vous savez sans doute, que le peuple flamand, tout comme par exemple les canadiens français, a éprouvé lutté pour la sauvegarde de sa langue et de sa culture néerlandaises. Et que sur certains terrains cette lutte continue.

C'est que nous entendons avant tout rester nous-mêmes, et que nous estimons qu'on ne contribue pas à l'enrichissement de la culture européenne tant qu'humaine par l'absorption d'une culture par une autre, fût-elle même plus riche, mais bien par le respect mutuel de leur caractère propre.

Mais sachez, mes chers Confrères, que cette volonté ferme de rester nous-mêmes ne diminue en rien notre estime et notre admiration pour les civilisations étrangères, et spécialement pour la civilisation française. Au contraire, votre sens du droit et de la liberté nous est cher depuis des siècles, votre goût des belles et bonnes choses ne manque pas de nous séduire, tandis que l'esprit français, depuis Descartes et Pascal, jusqu'à Bergson, Sartre et Teilhard de Chardin, a continuellement et abondamment fécondé notre pensée.

C'est dans cet ordre d'idées que je vous porte le témoignage de notre sincère et profonde amitié pour vous, pour votre barreau et pour votre peuple :

« Car digne n'est de posséder vertu

« Qui mal voudroit au royaume de France. »

(F. Villon, Ballade pour France).

Maître Joseph Guill, représentant Monsieur le Bâtonnier du Barreau de Luxembourg,

Me Lentz, de la Conférence du Jeune Barreau du Luxembourg,

Ce n'est pas que le franc que nous ayons en commun, et d'autres traits d'union existent encore entre nos deux pays que la parenté entre nos familles souveraines. Toute une histoire nous unit, tant d'intérêts et tant de traditions communes. Et parmi ces dernières, celles du barreau ne sont certes pas les moindres.

Pouvons-nous dès lors vous souhaiter les bienvenues... chez vous ?

Sehr Geehrter Herr Kollege Dr Koch, des Kölner Anwaltvereins,

Kaum zwei Jahre her wurde zum ersten Male ein Vertreter des Kölner Anwaltvereins nach Gent eingeladen, und schon können wir uns nicht mehr genau vorstellen dasz Sie auch nicht vorher auf unsere Eröffnungssitzungen erschienen.

Im neuen Europa bricht sich heutzutage die Idee des gemeinsamen Schicksals unseres alten Abendlandes und dessen Bewohner Bahn, ebenso wie eine teilnehmende Andacht für das Leben und Handeln des sich quälenden Menschen, woraus sich ein Begriff und eine Geneigtheit zu einander ergeben, welche wichtiger sind als Ideologien, Ruhm und Ehre, und wertvoller als alle Monumente der Vergangenheit.

Eine spezielle Aufgabe haben wir Juristen dazu erhalten, deren Beruf uns fortwährend dazu veranlasst uns um die Not, die Schwäche und sogar den Blödsinn der Menschen zu kümmern. Wir können doch am besten erlauben dasz der Mensch überall wesentlich derselbe ist und mit denselben Problemen zu kämpfen hat, und also können wir am besten beitragen zum gegenseitigen Verständnis der Völker.

Ich glaube dasz unsere Freundschaftsbande beweisen dasz wir uns diesem Auftrag nicht entziehen werden.

Dear Colleague of the London Group of Young Members of the Law Society,

It is an honour for me to welcome for the first time in Ghent the Chairman of the London Group. And this honour becomes a real delight by the fact that this Chairman is a most charming Lady.

Miss Juliet A. Becker, I confess that we have been

waiting anxiously for your answer on our invitation. But how your presence here today is a reward !

Ghent and London once were bound together by common interests: from the early middle-ages on, people of Ghent carried on business with London and Britain. One of the most illustrious citizens of our town, Jacob van Artevelde, was a great friend of the English, with whom he concluded, a for that time unusual alliance during the Hundred Years War. Since those days many centuries have passed, and broadened the Channel between our countries. But throughout this history, in spite of wars and Balance of Power policy, and even in spite of the E.E.G., the Flemish have kept a true respect for your Nation, together with a deep feeling of affinity and friendship. Your sense of freedom never ceased to be an example for us (« Who stands if freedom fall? Who dies if England live? » R. Kipling), and we cannot forget that our democracy is patterned upon your institutions.

Connections between lawyers were rather scarce, and British Courts were hardly known otherwise than from detective stories and plays. So you will understand that we are most pleased to make your acquaintance in this new way.

Welcome among your confrères, and may this first meeting become a happy tradition.

Mijnheer de Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten,

Dat U als Voorzitter van het verbond de faam van de Kortrijkse Balie hoog zoudt houden, stond bij voorbaat vast. Doch U deed meer. U hebt zowaar door uw dynamische persoonlijkheid, én door uw praktische zin aan het verbond nieuw leven en een nieuwe inhoud gegeven. Uw optreden op het Congres te Charleroi was ophefmakend en verfrissend tegelijk, — zowel door het gezag waarmee U de debatten leidde, als door de charmante wijze waarop U 's avonds op het banket iedereen wist te begroeten, van de Minister van Justitie tot de « bellissima signora », echtgenote van de Stafhouder der Balie te Rome. Wat spreekt het ons, Mijnheer de Voorzitter, dat de Engelse en de Duitse genodigden verstek hadden laten gaan: wij hadden gaarne het Pinksterwonder compleet gezien...

Mijnheer de Voorzitter van de Unie der Jonge Balies en Advocaten.

Het is de eerste maal dat wij U op onze openingsvergadering mogen verwelkomen, en U neemt meteen al een ereplaats in.

Op onbewaakte ogenblikken (want het mag eigenlijk niet) noemen wij de nieuwe vereniging soms nog « het Syndikaat », en dat moet U dan als een uiting van vertrouwelijke sympathie begrijpen. De Vlaamse Conferentie, die, in de persoon van mijn onvolprezen voorganger Mr. Blomme, een zeer actief aandeel in het tot stand komen van de jonge vereniging heeft gehad, zegt U graag haar verdere steun toe bij de verdediging van onze beroepsbelangen.

Heren Stafhouders van de Orde der Advocaten te Brussel, Antwerpen, Brugge, Dendermonde en Kortrijk,

Dat U zich ondanks de drukte van deze dagen en de beslomeringen van het stafhouderschap de moeite hebt getroost om persoonlijk op onze plechtige openingsvergadering aanwezig te zijn, maakt ons zeer gelukkig. De beste waarborg voor het slagen van een nationale Orde van Advocaten is het wederzijds res-

pect, door betere kennis, van de verschillende balies van het land.

In het bijzonder begroeten wij in Mr. Cornil de Stafhouder van de Orde te Brussel, onder wiens batonaat — en wij weten dat het met uw steun was, Mijnheer de Stafhouder — voor het eerst het bestaan van de Vlaamse Advocaten te Brussel officieel werd erkend en bekrachtigd door hun vertegenwoordiging in de Raad van de Orde.

Je salue cordialement Maître Aendekerk, membre du Conseil de l'Ordre des Avocats à la Cour d'Appel de Liège, représentant Monsieur le Bâtonnier.

J'espère que vous emporterez le meilleur souvenir de votre séjour à Gand.

Waarde Confraters, Voorzitters en vertegenwoordigers van onze zusterconferenties,

In deze weken zijn wij samen pelgrims doorheen het land, doorheen Europa. Onze wederzijdse achting, onze vertrouwelijkheid en onze vriendschap kunnen alleen maar groeien door onze bijna wekelijkse ontmoetingen bij gelegenheden als deze.

Daarom heet ik U hier van harte welkom: weze dit oponthoud op uw pelgrimstocht u een verkwikking.

Waarde Confrater, Mr. Simon Fredericq, vertegenwoordiger van de Conférence française du Jeune Barreau,

In één der vestiaires van de Gentse Balie staat een kastje, waarin twee toga's broederlijk naast elkander hangen: die van Uw Voorzitter Mr. Van Durme, en die van mijzelf.

Dit moge als een symbool gelden van de confraterniteit, die aan onze balie alles beheerst en overheerst, ook verschillen en zelfs tegenstellingen in de opvattingen. Bekleed met onze toga en staande voor de Rechtbanken, is ons streven hetzelfde: de dienst van het recht en de billijkheid.

Moge deze geest over ons vaardig blijven: hij wordt wellicht eens de basis van één enkele Gentse, in wezen Vlaamse, Conferentie.

Waarde Confraters,

In « Der Prozess » tekent Kafka ergens de vernedering van de advocaat als volgt:

« Die Verteidigung ist durch das Gesetz nicht eigentlich gestattet, sondern nur geduldet, und selbst darüber, ob aus der betreffenden Gesetzesstelle wenigstens Duldung herausgelesen werden soll, besteht Streit. Es gibt daher strenggenommen gar keine vom Gericht anerkannten Advokaten, alle die vor diesem Gericht als Advokaten auftreten, sind im Grunde nur Winkeladvokaten ».

Gaan wij naar zulk een toekomst, en zal ooit eens de balie tot een machteloze decor van de rechtsbedeling verworpen?

Zeker is, dat er de jongste tijd onder de advocaten een malaise heerst i.v.m. de toekomst van ons beroep. Allerlei groepen, en ik denk hier niet aan de beunhazerij van zaakwaarnemers en andere onbevoegden, doch o.m. aan de activiteit van vreemde juristenkantoren, trekken de praktijk van de juridische raadgeving tot zich. Een nieuwe regeling, onrijp en van aanvechtbare nuttigheid, i.v.m. de schaderegeling bij verkeersongevallen, wordt voorgesteld. En de jonge doctors in de rechten mijden de balie.

Wijst dit alles er niet op, dat de advocatuur uit de tijd is, en zal verdwijnen of wegdeemsteren in de onbelangrijkheid?

Ik zie het niet zo somber in. De balie is inderdaad een

te essentiële factor in onze democratische, op recht en vrijheid gesteunde maatschappij, om te kunnen ondergaan, tenzij het maatschappelijk bestel zelf zou begeven. Want onverbrekkelijk met dat bestel verbonden is een op respect voor de mens en zijn persoonlijke waardigheid gebaseerde justitie. En in die justitie is een onafhankelijke balie, met verregaande prerogatieven, ten aanzien van de verdediging van de zwakke, onmisbaar.

Het huiveringwekkende in het beeld van Kafka is niet in de eerste plaats de vernedering van de advocaat, doch het aan de willekeur van ongenoemde en onbereikbare machten overgeleverd zijn van de mens, waarvan de georganiseerde machteloosheid van zijn raadsman een der meest beklemmende aspecten is. De commentator, Prof. Walther Killy vatte die situatie samen in de beschouwing dat Jozef K. wordt vervolgd voor een gerecht, waarvan het gezag even ongrijpbaar is als de wetten die hij zou overtreden hebben. Doch zulke situatie impliceert een dictoriaal-absolutistisch regime, waartegen elkeen van ons zich met alle geestelijke energie waarover hij beschikt zal verzetten. En zolang die energie het haalt, zal de balie niet tot onmondigheid vervallen.

Er dreigt echter een ander gevaar: dat grote, vooral nieuwe gebieden van de rechtspraktijk aan de balie ontsnappen, en overgelaten worden aan periti, die weliswaar gespecialiseerd, doch niet aan de regelen van eerlijkheid en fatsoen, onafhankelijkheid en waardigheid, en aan de tucht van onze orde onderworpen zijn.

Ik denk hier aan de administratieve rechtspraak, gemeenlijk in commissies beoefend, o.m. in verband met de sociale zekerheid en aanverwante wetgevingen en reglementeringen. Ik denk aan het industriële recht en het concurrentierecht en i.v. daarmee aan het steeds groeiende complex van het Europees recht.

De balie is het aan zichzelf verplicht, wil zij haar vooraanstaande plaats in het maatschappelijk leven handhaven, haar interesse en activiteiten naar die terreinen uit te breiden. Dan zal echter vereist zijn, dat wij ons met de nieuwe rechtsdisciplines vertrouwd maken; het wordt de hoogste tijd dat wij hier onze pleinvrees opgeven en resoluut op verkenning en studie uitgaan. Eveneens zal het nodig zijn, dat ons beroep zodanig wordt georganiseerd dat verregaande gespecialiseerde naast algemene rechtskennis, en efficiënte behandeling van de zaken mogelijkheid en werkelijkheid wordt: associatie zal met het oog daarop onontbeerlijk worden, kantoor- en bibliotheekorganisatie al even noodzakelijk.

Wij moeten aan elke rechtzoekende de hulp kunnen bieden die hij van ons verwacht.

In dit verband zou ik willen stellen dat ook ons gerechtelijk apparaat zelf op de helling zal moeten, niet voor afbraak, doch voor betere organisatie. Alléén een klare en efficiënt werkende justitie, met even degelijke als vlugge afhandeling van alle zaken, kan het vertrouwen in de rechtsbedeling doen bewaren, of waar nodig herstellen.

Dames en Heren,

dit jaar was het dertig jaar geleden dat de wet op het taalgebruik in gerechtszaken tot stand kwam (15 juni 1935).

Deze wet, de beste taalwet zowel door haar betrekkelijke eenvoud als door de doeltreffendheid van haar sancties, was tegelijk een einde en een begin: zij bracht de definitieve vernederlandsing mee van het gerecht op een paar vergeten hoeken na, en gaf meteen het sein tot de opbloei van de Vlaamse rechtswetenschap in het Nederlands.

Voor de Vlaamse Conferentie der Gentse Balie betekende deze wet de bekroning van haar streven: Nederlandse rechtsbedeling in Vlaanderen. De Vlaamse Conferentie was immers ontstaan uit verontwaardiging over het onrecht dat aan de Vlaamse rechtsonderhorige uit naam van de taalvrijheid werd aangedaan: wanneer in de zaak Schoep het Hof van Cassatie — op een in haar hatelijkheid thans onwezenlijk aandoende conclusie van advocaat-generaal Mesdaeh de ter Kiele — aan de advocaten het recht ontzegde om in het Nederlands te pleiten, was het de reactie van de Gentse Balie die de stoot gaf tot de eerste taalwet in gerechtszaken. En het was naar aanleiding daarvan dat op 17 november 1873 de Vlaamse Conferentie werd opgericht, met het voor die tijd revolutionaire doel: beoefening der wel-sprekendheid in het Nederlands.

Doorheen haar hele bestaan heeft de Vlaamse Conferentie steeds geijverd voor de beveiliging van de taal en de echte taalvrijheid van de Vlaamse mens door krachtige taalwetten. Daarbij de paradoxale waarheid van Lacordaire voor ogen houdend: «Entre le faible et le fort, entre le pauvre et le riche, c'est la liberté qui opprime, la loi qui affranchit.»

Daarom herdenken wij de vernederlandsing van het gerecht door de wet van 1935 als een heuglijke gebeurtenis.

Daarom ook beschouwen wij het als een kwalijke evolutie der dingen, dat de laatste maanden op niet of ternauwernood verholen wijze de afbraak en in afwachting de boycot wordt gepredikt van de jongste taalwetgeving, op die punten waar zij, hoe onvolmaakt ook, de Vlamingen enig recht gerandeert, terwijl elke mogelijkheid tot aantasting van de homogeniteit van de Vlaamse gemeenschap die deze wetgeving biedt, exhaustief en oordeelkundig wordt uitgebuit. Wij ho-

pen dat deze agitatie niet zal slagen, en dat integendeel de Vlaamse gemeenschap, in het belang van het hele land, steeds meer en rijker zichzelf mag worden. Slechts dan zal zij met nut ook de rijkdom van andere culturen tot de hare kunnen maken.

In die zin stelt de Vlaamse Conferentie zich achter het recente optreden van de Vlaamse cultuurverenigingen Davidsfonds, Willemsfonds en Vermeylenfonds.

Als Vlaamse intellectuelen rekenen wij het ons ten slotte tot een plicht, in onze gemeenschap, waarin en waarvan wij leven, die daarin geïntegreerde elite te worden zonder dewelke een volksgemeenschap niet volwaardig kan heten, en die het hele volk tot hogere beschaving en culturele rijkdom optrekt.

Hooggeachte Vergadering,

Met enige welwillend ironie wordt wel eens van ons gezegd: «Advocaten werken hard, leven goed, en sterven arm.»

De zwakken verdedigen, de toekomst van ons nobel beroep vrijwaren, en het Gerechtsgebouw maken tot een haard van verijd Nederlands cultuurleven: drie heerlijke taken, waarbij het de moeite waard is, goed te leven, hard te werken, en, zelfs arm te sterven.

Geachte Confrater Mr. Frans Top,

Aan onze Gentse confraters moet ik U niet meer voorstellen: die kennen allen Uw rustige Vlaamsgezindheid, Uw degelijkheid en zin voor nauwkeurigheid, Uw correct optreden, — naast die eigenschap die U a.h.w. voorbestemde om het onderwerp «Alcohol en Verkeer» te behandelen: Uw nuchterheid.

Van uw wetenschappelijke belangstelling en onderlegdheid getuigen Uw publicaties. Wij twijfelen er niet aan dat ook Uw openingsrede dat zal doen.

Mag ik U vragen het woord te nemen?

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 1 oktober 1964.

Voorzitter: M. Louveaux.

Raadshere-verslaggever: M. Polet.

Advocaat-generaal: M. Depelchin.

Advocaten: Mrs. Fally en Van Leynseele.

Vonnissen en arresten. — Motivering. — De rechter moet niet antwoorden op beweringen die geen eis, geen verweer of geen exceptie opleveren.

Als de eiser de rechtbank in hoger beroep verzocht heeft het vonnis dat het advies van de deskundige had aangenomen, te bevestigen en er zich toe bepaalde feitelijke beweringen te uiten en daaruit af te leiden dat hij «zou gerechtigd zijn te eisen dat aan het werk van de deskundige een verbetering wordt aangebracht», moest de rechter op die beweringen niet antwoorden daar ze geen eis, geen verweer of geen exceptie opleverden.

Koob t./ Vanden Burre.

Gelet op het bestreden vonnis, op 9 maart 1963 gewezen door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, rechtdoende in hoger beroep;

Over het middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden vonnis niet regelmatig met redenen is omkleed, daar het niet antwoordt op de conclusie waarbij eiser deed gelden «dat bovendien eiser in hoger beroep (hier verweerder) er zich wel voor wacht te wijzen op de zeer aanzienlijke winst die hij zal maken ter gelegenheid van het vertrek van zijn onderhuurder, dat hij langs gerechtelijke weg heeft verkregen; dat eiser in hoger beroep aldus voor een pand dat aan de gedaagde in hoger beroep toebehoort, een belangrijke winst gaat maken, bestaande in de overdracht van het recht op de firma ten gevolge van de wederverhuring van een deel van het onroerend goed aan een nieuw huurder; dat derhalve de gedaagde in hoger beroep gerechtigd zou zijn artikel 19 in te roepen en te eisen dat aan het werk van de gerechtelijke deskundige een verbetering wordt aangebracht met inachtneming van de winst die eiser in hoger beroep uit die onderverhuring zal halen»;

Overwegende dat het voorwerp van verweerders rechtsvordering de vernieuwing van een handelshuur was; dat wegens de onenigheid van partijen over de huurprijs de vrederechter een deskundig onderzoek had bevolen;

Overwegende dat eiser vóór de rechter in feitelijke aanleg bij conclusie verzocht het vonnis dat het advies van de deskundige had aangenomen, te bevestigen;

Overwegende dat eiser de rechtbank niet verzocht de door deze deskundige voorgestelde bedragen te wijzigen; dat hij er zich toe bepaalde te stellen dat verweerder ten gevolge van het vertrek van een onder-

huurder een belangrijke winst door de wederverhuring ging maken en daaruit af te leiden dat hij « gerechtigd zou zijn te eisen dat aan het werk van de deskundige een verbetering wordt aangebracht »;

Overwegende dat aldus blijkt dat de beweringen waarop de rechter niet zou hebben geantwoord, in het onderhavige geval niet ter zake dienden; dat zij geen eis, geen verweer of geen exceptie opleverden en de rechter derhalve niet verplicht was er op te antwoorden;

Dat het middel wettelijke grondslag mist;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 20 april 1965

Voorzitter: M. Mast.

Raadsleden: MM. Mees en Adriaens.

Substituut-Auditeur-Generaal: M. Hoeffler

Advocaat Mr. De Bock.

Raad van State. — Geschil nietigverklaring. — Onteigening tot algemeen nut. — Bevoegdheid. — Verzoekschrift. — Belang.

De Raad van State verklaart zich ambtshalve onbevoegd om kennis te nemen van het beroep tot nietigverklaring van het Koninklijk Besluit dat, op grond van de wet van 18 juli 1959 of op grond van de besluitwet van 3 februari 1947, beslist dat het Openbaar nut de onteigening van een onroerend goed vordert en aan het Gemeentebestuur machtiging tot onteigening verleent.

Het algemeen en onpersoonlijk belang dat als inwoner der gemeente en als landbouwer ingeroepen wordt, volstaat niet om een beroep op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 tegen het gemeld Koninklijk Besluit te kunnen instellen; de Raad van State wijst ambtshalve op de niet-ontvankelijkheid van het beroep.

Van Daele t/ De Belgische Staat (Minister van Openbare Werken)

Arrest Nr. 11.190

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging:

1. van het koninklijk besluit van 25 juni 1962, waarbij de percelen, op het bij het koninklijk besluit gevoegd plan met een groene rand omzoomd, en gelegen op het grondgebied der gemeente Oeselgem, tot industrieterreinen zijn bestemd en waarbij is beslist dat het openbaar nut de onteigening vordert van die percelen en dat aan het gemeentebestuur van Oeselgem machtiging tot onteigening wordt verleend;

2. van het koninklijk besluit van 12 november 1962, « waarbij besloten is dat het bij de koninklijke besluiten » van 23 oktober 1950 en 17 april 1962 goedgekeurd en » gewijzigd bijzonder plan van aanleg voor de wijk « Centrum » te Oeselgem, dient te worden herzien »;

Overwegende dat het sub 1. bestreden koninklijk besluit in het Belgisch Staatsblad van 30 november 1962 en het sub 2. bestreden koninklijk besluit in het Bel-

gisch Staatsblad van 12 december 1962 is bekendgemaakt;

Overwegende dat de gemeenteraad van Oeselgem bij besluit van 4 december 1961 machtiging vroeg tot het onteigenen van gronden om deze als industrieterreinen te kunnen aanwenden; dat het sub 1. bestreden koninklijk besluit de percelen die met groene rand zijn omzoomd op het plan gevoegd bij het koninklijk besluit, tot industrieterreinen bestemt, vaststelt dat het openbaar nut de onteigening ervan vordert en aan het gemeentebestuur van Oeselgem machtiging tot onteigening verleent;

Overwegende dat noch de wet van 18 juli 1959, noch de besluitwet van 3 februari 1947 die toepasselijk was wanneer het bestreden koninklijk besluit werd genomen, noch trouwens de wet van 26 juli 1962 betreffende de rechtspleging bij hoogdringende omstandigheden inzake onteigening te algemenen nutte, de artikelen 4 en 5 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening te algemenen nutte hebben opgeheven; dat de besluitwet van 3 februari 1947 de vrederechter bevoegdheid opdroeg om, door middel van een vereenvoudigde rechtspleging, kennis te nemen van onteigeningen te algemenen nutte, die bij hoogdringende omstandigheden moeten worden uitgevoerd; dat uit geen wetsbepaling volgt dat de vrederechter krachtens artikel 107 van de Grondwet niet kan toezien of de bestreden besluiten in overeenstemming waren met de bepalingen van de besluitwet van 3 februari 1947 en van de artikelen 6 en 16 van de wet van 18 juli 1959 alsmede of het bestreden besluit wel in het algemeen belang is genomen; dat hieruit volgt dat de Raad van State niet bevoegd is om kennis te nemen van het beroep in zover het gericht is tegen dit koninklijk besluit; dat die onbevoegdheid ambtshalve dient te worden vastgesteld;

Overwegende dat verzoeker betoogt dat hij « als burger van Oeselgem en als landbouwer er belang bij » heeft de vernietiging aan te vragen van het koninklijk besluit van 12 november 1962 » omdat dit koninklijk besluit « door het goedkeuren van wijzigingen aan » bijzondere plannen van aard is al de burgers van » Oeselgem te benadelen in het voordeel van één » inwoner »;

Overwegende dat verzoeker van geen persoonlijke benadeling of van geen persoonlijk belang doet blijken om de vernietiging van het sub 2. bestreden koninklijk besluit te vorderen; dat het algemeen en onpersoonlijk belang dat hij als inwoner der gemeente en landbouwer inroept niet volstaat om een beroep op grond van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 te kunnen instellen; dat ambtshalve dient te worden vastgesteld dat het beroep wat dit koninklijk besluit betreft, niet ontvankelijk is,

Besluit

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HOF VAN BEROEP TE GENT

5de Kamer. — 11 mei 1965.

Voorzitter : M. Maraite.

Raadsheren : M.M. Le Fèvre de Ten Hove en Moerenhout.

Advokaat-generaal : M. Vandermeersch.

Advokaten : Mrs. Collard (Antwerpen) en

P. Matthijs (Brugge)

Bewaargeving. — Wanprestatie van de bewaarnemer. — Schadeloosstelling. — Uitgestrektheid. — Wettelijke interessen. — Muntontwaarding.

Wanneer de depositaris door zijn schuld het in bewaring gegeven voorwerp niet kan teruggeven, is hij tot volledig herstel der door de bewaargever geleden schade verplicht.

Buiten de tegenwaarde in geld, is hij ook de wettelijke interessen op dit bedrag verschuldigd vanaf de dagvaarding tot de dag der betaling, en staat hij in voor de schade die de vreemde bewaargever lijdt bij het omzetten van het laatsttijdig betaald bedrag in de inmiddels gedevalueerde vreemde munt.

Kommandit Gesellschaft Theodor Zeise t./
Mrs Kervijn de Marcke ten Driessche, Matthijs
en Dineweth, q.q.

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Gezien het arrest van deze Kamer van dit Hof dd. 19 maart 1963 waarbij enerzijds geïntimeerden veroordeeld werden om aan appellante, wegens prijs van een hun door deze in bewaring toevertrouwde schroef, die zij eigenmachtig hadden verkocht tegen de som van 711.079 frank, voormelde som terug te geven en anderzijds aan partijen bevolen werd zich te verklaren over de gebeurlijk aan appellante verschuldigde vermeerdering van prijs en schadevergoeding;

Overwegende dat appellante die deze som van 711.079 frank op 18.9.1964 ontvangen heeft op geen vermeerdering van prijs aanspraak maakt maar enkel ten titel van schadevergoeding vooreerst op gezegde som de interessen aan de wettelijke rentevoet van 5,50 % vanaf 5.10.1960 datum van de inleidende dagvaarding tot op de datum der betaling vordert hetzij 154.802 fr. en verder een bedrag van 43.294 fr. wegens verlies voortkomende uit een verandering in de wisselkoers van de Duitse Mark sedert het instellen van de eis;

Wat de interessen betreft :

Overwegende dat appellante die ondanks haar inleidend exploit dd. 5.10.1960 gelijkstaande met een ingebrekestelling niet in bezit getreden is van kwestieuze schroef die buiten haar weten door geïntimeerde werd verkocht en waarvan de prijs groot 711.079 fr. bij eenzijdige beslissing van laatstgenoemden gestort werd op een geconsigneerde rekening geopend in de Bank Lambert op naam van « Scheepswerven van Vlaanderen en Christiansen » ontegensprekelijk gerechtigd is op deze prijs die gezegde schroef vervangt en haar slechts na uitspraak van hogerbedoeld arrest werd betaald de wettelijke interessen te bekomen van de hierboven aangehaalde datum af (art. 1153 B.W.);

Overwegende dat deze interessen de herstelling aanvullen van de schade die appellante ondergaat tengevolge van de wanuitvoering door geïntimeerden van hun verbintenissen van depositarissen van de bedoelde schroef;

Overwegende dat geïntimeerden opwerpen dat het niet zou opgaan hen te veroordelen tot betaling van een interest op een ten voordele van appellante geblokeerde som waarover zij niet hebben kunnen beschikken en die geen interest opbracht; dat deze opwerping niet opgaat vermits appellante, die aan deze bankbehandeling gans vreemd is gebleven, slechts lange tijd na de dagvaarding de bovengemelde hoofdsom van 711.079 fr. heeft geïnkasseerd en in ieder geval recht heeft op de volledige herstelling van de schade geleden ten gevolge van de wanuitvoering door geïntimeerden van hun verbintenissen tot teruggave van de schroef; dat overigens de opwerping van geïntimeerden een bewering bevat die niet met de werkelijkheid strookt vermits het uit een brief dd. 20.10.1964 van de voornoemde bank aan appellante blijkt dat in werkelijkheid 38.089 frank interessen op de zeggende geconsigneerde rekening worden gestort;

Wat de wisselkoers van de Duitse Mark betreft :

Overwegende dat geïntimeerden ten onrechte volhouden dat zij niet verantwoordelijk kunnen gesteld worden voor de schade die appellante door de daling van de wisselkoers van de D.M. geleden heeft daar zij dadelijk na de dagvaarding in het belang van hun schuldeiseres de nodige maatregelen getroffen hebben;

Overwegende inderdaad dat hadden geïntimeerden onmiddellijk gevolg gegeven aan de rechtmatige eis van appellante deze laatste hogerbedoelde som van 711.079 fr. terstond had kunnen omzetten in D.M. aan de koers van de dag zijnde 8,40 D.M. pro 100 B.F. inplaats van 8 D.M. en alzo op ieder der door haar gewisselde B.F. 0,40 D.M. niet verloren zou hebben;

Overwegende dat nu het hier niet gaat om een vordering strekkende tot de uitvoering ener overeenkomst maar wel om een vordering tot schadevergoeding en de door de fout van geïntimeerden aan appellante toegebrachte schade volledig moet worden hersteld het verlies van 5 % spruitende voor appellante uit de waardevermindering van voormelde som van 711.079 B.F. en van de nog erop verschuldigde interessen ingevolge de wijziging van de wisselkoers van de D.M., door geïntimeerden dient gedragen te worden (art. 1149 B.W.);

Overwegende dat het verlies van appellante voortspruitende uit reëvaluatie met 5 % van de Duitse Mark in de eerste dagen van maart 1961 als volgt dient berekend te worden : op de hoofdsom : 5 % op 711.079 fr. maakt 35.554 fr. op de interessen : 5 % op de interessen vervallen vanaf de dag der reëvaluatie van de Mark op de dag van de betaling van de hoofdsom, zij gedurende 42½ maanden, maakt 5 % op 138.508 fr. zij 6.925 fr.;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935;

Gehoord in openbare rechtszitting substituut-procureur-generaal Vandermeersch in zijn eensluidend advies;

Alle verdere of strijdige conclusies verwerpend, rechtdoende in voortzetting van de zaak;

Veroordeelt geïntimeerden qq. aan appellante te betalen ten titel van gerechtelijke interessen de som van 154.802 fr. en ten titel van vergoeding wegens de reëvaluatie van de Duitse Mark de sommen van 35.544 fr. en 6.925 fr. en tot de gerechtelijke interessen op de som van 35.544 fr. alleen;

Veroordeelt geïntimeerden qq. tot de bij arrest dd. 19 maart 1963 voorbehouden kosten.

Beveelt de afscheiding der kosten op het hoger beroep gevallen ten bate van pleitbezorger Dubois, die ter rechtszitting van heden bevestigd het grootste deel ervan te hebben voorgeschoten.

BERICHT

De omvang der spreekbeurten gehouden tijdens de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van beroep te Gent, gepubliceerd in tegenwoordig nummer, noopt ons verschillende gerechtelijke uitspraken en meerdere rubrieken naar het volgend nummer te verschuiven.

NECROLOGIE

Jonkheer Prof. em. Prosper Thuysbaert

Op 8 dezer overleed te Lokeren Jhr. Prof. em. Prosper Thuysbaert, hoogleraar aan de Universiteit te Leuven en lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen.

De betreurde overledene vervulde een aanzienlijke rol in het Vlaams rechts- en cultuurleven. Hij was gedurende vele jaren een regelmatig medewerker van het «Rechtskundig Weekblad», vooral in de eerste jaren van het verschijnen van het tijdschrift. Hij verrijkte de juridische literatuur met zeer gewaardeerde werken.

Wij delen, hieronder het diepgevoeld «In Memoriam» mede dat op 9 dezer vóór de radio werd uitgesproken door Prof. Z. Van Hee.

* * *

Even vóór middernacht, onder een nacht vol sterren, in het zovelen bekende patriciërshuis aan het Stationsplein te Lokeren, overleed Professor Dr. Emeritus Prosper Jonkheer Thuysbaert, lid van de Kon. Vlaamse Academie, groot officier in de Lepoldorde, grootofficier in de Kroonorde, Commandeur van de orde van Sint-Silvester.

Reeds geruime jaren was de schaduw des doods over hem en had Professor Thuysbaert gaandeweg ambten en functiën neergelegd die hij zo voortreffelijk had bediend ook al hield hij met nog ongebroken kracht stand tegen de voortschrijdende kwaal die zijn lichaam ondermijnde. Tot ook zijn verstervend lichaam en een toelikkende geest hem aan de macht van zijn bestaanskracht onttrok en hem hulpeloos overgaf aan de deernis van zijn vrienden en aan de geborgenheid van de zorg zijner naastbestaanden.

Nu de schaduw des doods zich over hem heeft verdicht, het kielwater van zijn levenstocht verstild is, wekken de sporen die hij heeft gelaten daar waar hij, levend, ging tot een piam memoriam, als een legende van schoonheid.

Want groot was deze man. Met zijn bourbonprofiel, als van de beeldenaar van oude munten, geboren te Lokeren uit een geslacht van notarissen, als een uit een heersersgeslacht, met de grandenza van een grand Seigneur, stichter en wekker van grote dingen onder zijn volk.

Doctor in de Rechtsgeleerdheid, kandidaat notaris, Doctor in de Politieke Wetenschappen, toen nog van de rechtsgeleerde Faculteit te Leuven, was het hem gegeven te Parijs en later in Italië navormende contacten te leggen met de geleerden, die toen in de rechts- en

maatschappelijke wetenschappen de toonaangevende woorden spraken.

Maar het was voor hem meer dan het aanhouden van voeling met de officiële geleerdheid. Hij voelde zich aangetrokken door het broeiende scheppen van kunstenaars en denkers die bij de aanvang van de twintiger jaren in de landen, waarheen hij toog, het intellectueel cultuurleven de wending gaven naar de vormen waarin wij pas nu gaan leven en denken.

Terug in het land en benoemd tot notaris te Lokeren, wordt Prosper Thuysbaert genodigd om in het openbaar leven en functie aan te nemen. Het voorzitterschap van de Provinciale Raad van Oost-Vlaanderen, zijn verkiezing tot de wijze, de beradende en de verzoener in de organisaties waartoe hij zich bekende, zijn leidend voorzitterschap na het Congres te Mechelen, en voornamelijk het burgemeesterschap dat hij in zijn stad van 1947 tot 1960 waarnam, waren hoogtepunten.

Onder zijn leiding veranderde de aan zijn verzorging toevertrouwde stad en ommeland van gestalte en uitzicht. Hoger gezag en ambtelijke overheid overtuigend dwong hij te volgen waar hij nijverheid in de localiteit aantrok en handhaafde en verstreekte zo het voorbeeld van het beleid waarvan de patronen ons nu vertrouwd zijn geworden.

Gestuwd door een niet aflatende sociale bewogenheid, en geboeid door de schoonheid van een verjongde stijl is hij de wekker van cultuur geworden. Hier bracht hij het toneel in zijn vernieuwde vormen en bewerkte het met anderen dat deze kunstexpressie in Vlaanderen een naam verwierf die in vele continenten bekend werd.

Zo was hij. Geen vernieuwing in denken, geen frisse aanpak kon ergens ter wereld plaatsvinden, of hij nam voeling met de schriften en de boodschappen en volgde het wisselend lukken van de onderneming.

Van deze openheid op de wereld gaf hij ook blijk in de nooit aflatende beoefening van het recht. Zoveel jaren geleden verraste hij de kringen van de rechtswetenschap met de informatie over het Oostenrijks stichtingsrecht en wie de oud geworden emeritus uit Sienna zag terugkomen met een lading van wat in de laatste jaren in Italië in het gebied van het recht geschreven was, kent de maat van de belangstelling die deze originele en steeds verbeeldingrijke geleerde heeft gekenmerkt.

Grootmeester van de notariële praktijk, heeft hij zoals antieke voorgangers formules en technieken op zijn naam gezet, die algemene bekendheid verwierven en in het binnen- en buitenland aangewend werden.

Toen hij te Leuven als hoogleraar werd aangetrokken heeft hij de Leuvense Notarisschool vernieuwd en tot ongekende hoogten gebracht. Het fiscaal recht verhiel hij uit de eentonigheid van zijn pragmatisme tot een wetenschap waarin hij het denkgood van de Zwitserse en Italiaanse meesters verwerkte.

Wat hij schreef vormt, sprankelend van oorspronkelijke vondsten en onvermoede inzichten, een indrukwekkende bijdrage tot een wetenschap waarop hij verslingerd bleef tot zijn geestelijke opname- en mededelingsvermogens hem ontvielen.

Nu dit leven, de geschiedenis die deze man rond zich maakte, ten einde is en zijn lichaam verijlde tot de uiteindelijke elementaire eenvoud, waarmee het over de dood heen, ter verrijzenis kan zijn, om door zijn herschepping in het tijdloze, bestendigd te leven en wij alleen in piam memoriam schamele woorden uitspreken tot herdenking van wat allen die hem benaderden vroom zullen blijven vereren, moge hij nu in de vrede zijn, het licht en de verkwikking genieten, en in de verheerlijking zijn in de gestaltemaat van zijn aanleg en van de zijns-groei die hij op zulke oorspronkelijke en ontzagwekkende wijze bereikt heeft.

MEDEDELINGEN

Katholieke Universiteit Leuven

Faculteit der Rechtsgeleerdheid

Voordrachtencyclus Administratief Recht.

Maandag 22 november 1965, te 16 en 17 uur : 1. De structuur van de regering. 2. Taak en werking van een ministerieel kabinet, door Dr. Paul Van Remoortere, kabinetschef van de Minister-ondervoorzitter van de Raad.

Maandag 6 december 1965, te 12 uur : «Die Gemeinde. Begriff und Arten», door Professor Dr. Dr. h.c. Hans Peters z. Zt. Prorektor der Universiteit zu Köln.

Maandag 21 maart 1966, te 16 en 17 uur : 1. De praktische resultaten van de wetgeving op de ruimtelijke ordening en de stedenbouw. 2. De ruimtelijke ordening in supranationaal verband, door Dr. F. Wasitiels, Adviseur, Stagemeeester bij het Ministerie van Openbare Werken, Professor aan het Hoger Instituut voor Bestuurswetenschappen te Elsene.

Vrijdag 25 maart 1966, te 11 en 12 uur : Het recht van de ruimtelijke ordening in Nederland, door Professor Mr. C.H.F. Polak, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Deze voordrachten hebben plaats in het College De Valk, Tiense straat 41, Leuven (Lokaal C).

Belangstellenden worden uitgenodigd deze voordrachtencyclus bij te wonen.

Vlaams Rechtsgenootschap - Themis, Leuven.
«Iura Falconis»

Het rechtsonderwijs aan de Leuvense Faculteit der Rechtsgeleerdheid onderging de laatste jaren een grondige wijziging. Ingevolge de inrichting in elk der drie proeven van het Doctoraat van seminaries en practica kreeg het onderricht een zeer concrete gestalte.

Als een uiting van deze hernieuwde studiebenadering werd vorig jaar door een groep studenten, in medewerking met enkele hoogleraren, het initiatief genomen een juridisch tijdschrift, door de studenten verzorgd en opgesteld, in het leven te roepen. Het experiment slaagde volkomen en «Iura Falconis» begint thans zijn tweede jaargang. Door de studenten worden talrijke uitstekende seminaries uitgewerkt, zodat een degelijke lectuur alleszins gewaarborgd is.

Jaarabonnement : 100 fr. (studenten : 50 fr.) - P.C.R. 9888.14 van Vlaams Rechtsgenootschap, Leuven.

Paul Herten, hoofdredacteur.

TIJDSCHRIFTEN

Arresten en Adviezen van de Raad van State., jg. 1965 - mei - augustus.
Arresten.

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jg. 1965 - nr. 10.
Wetgeving.

Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen en Publiekrecht, jg. 1965 - nr. 5 :

Vekeman R., Decentralisatie en de wet van 29 maart 1962 op de stedenbouw en de ruimtelijke ordening. — Coremans, H.F., De nieuwe wetgeving op de verdeling

van de openbare onderstandslasten. — Van Impe H., De Belgische wetgevingstechniek en de respectieve rol van regering en parlement bij de totstandkoming van de wet. — Van Rooy J.M.G., De burgerlijke stand der Belgen in het buitenland (vervolg). — Duerinck Fr., Het probleem der migrerende inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering in het Europa der zes.

Nederlands Juristenblad, jg. 1965 - nr. 37 :

Venema R., De Algemene Bijstandswet. — Ballieux P., De opleiding van de Jurist, met onderschrift van Prof. Mr. Van Bemmelen J.M.

nr. 38 :

Emmering Ed., Het Nederlands-Duits Executieverdrag. — Van der Veen Th. L., Waarom bevordert de Nederlandse overheid door huidige kentekenregeling diefstal van auto's en maakt zij van de openbare weg een autokerkhof? — Van Binsbergen W.C., Wat betekent «straf ultimum remedium»? met naschrift van Prof. Van Bemmelen J.M., — Luiking H.F.W., De Prins van Oranje. — Polak J.M., De positie van de benadeelde in verkeersstrafzaken. — in 't Veld J., Adoptie - twee wijzigingsvoorstellen. — Tigler de Lange P.J., Belgische taalzaken voor het Europese Hof voor Mensenrechten (II).

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie, jg. 1965 - nr. 4880 :

Royer S., De natuurlijke verbintenis tot alimentatie-uitkering na echtscheiding. — Van der Ploeg P.W., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak : Erfrecht.

Journal des Tribunaux, jg. 1965 - nr. 4506 :

Hambenne G., De L'arbitraire.

nr. 4507 :

Van Hauwaert W., Quelques considérations au sujet du privilège de juridiction.

Revue Critique de Jurisprudence Belge, jg. 1965 - nr. 3 :

Dabin J., Responsabilité hors Contrat. — Rigaux Fr., Divorce et séparation de corps. — Rigaux Fr., Obligation alimentaire. — Rigaux Fr., Provision «Ad Litem». — Rigaux Fr., Communauté Légale. — Heurterre P., Possession. — Heurterre P., Servitude. — Van Hecke G. en Rigaux Fr., Examen de Jurisprudence. Droit international privé. Conflit des lois.

Jurisprudence du Port d'Anvers, jg. 1965 - nr. 7 & 8 :
Rechtspraak.

Revue de Droit Pénal et de Crimiologie, jg. 1965 - nr. 2 :

Chavanne A., Le Système légal des incapacités professionnelles. — Gagne M. et Robin J., La Systématisation légale des incapacités professionnelles et rapport complémentaire. — Screvens R., Le Système légal des interdictions professionnelles comme sanction pénale. — Franchimont M., Le système légal des interdictions professionnelles envisagées comme sanction pénale.

Revue Générale de l'enregistrement et du notariat, jg. 1965 - nr. 20889 à 20898 :

Rechtspraak.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1965 - nr. 2512 :

Cayphas J., Les Droits d'enregistrement en matière de sociétés.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et à l'étranger, (Parijs), jg. 1965 - nr. 4 :

Barale J., Le régime juridique de l'eau, richesse nationale.

Recueil Dalloz, (Parijs), jg. 1965 - nr. 37 :

Philip L., Le sursis à l'exécution des décisions des juridictions administratives.

Prof. Em. JONKHEER P. THUYSBAERT
Lid van de K. VI. Academie voor Wetenschappen